

Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

**Index scholarum quae, ..., in Universitate Fridericia
Guilelmia Rhenana ... publice privatimque habebuntur**

Universität <Bonn>

Bonnae, WS 1839/40(1839) - WS 1895/96(1895)[?]

SS 1887

urn:nbn:de:hbz:5:1-14994

INDEX SCHOLARVM

QVAE

SVMMIS AVSPICIIS

REGIS AVGVSTISSIMI

G V I L E L M I

IMPERATORIS GERMANICI

IN

VNIVERSITATE FRIDERICIA GVILELMIA RHENANA

PER MENSES AESTIVOS ANNI CIOCCCCLXXXVII

A DIE XVI MENSIS APRILIS

PVBlice PRIVATIMQVE HABEBVNTVR

Inest EDVARDI LVEBBERTI commentatio de Pindari studiis chronologicis.

BONNAE

TYPIS CAROLI GEORGI VNIV. TYPGGR.

INDEX SCHOLARVM
QVAE
SAECULI XVIII
REGIS AUGUSTISSIMI
G A L L I E
IMPERATORIS GERMANICI
IN
UNIVERSITATE FRIDERICA GALILEA RHENANA
PER MENSES AESTIVOS ANNI MDCCCXXXVII
A DIE XVI MENSIS APRILIS
PUBLICE PRIVATIQUE HABERANTUR

JOH. EDVARDI FRIEDBERTI commentatio de Friburgi studio chronologica.

BOZZAE
THOMAS CAROLUS GEORGI ANTONIUS TITTORE

RECTOR ET SENATVS

VNIVERSITATIS FRIDERICIAE GVILELMIAE RHENANAE

CIVIBVS

S.

1. Apollinis religio duobus praestantissimis thesauris Graecorum animos imbuunt: nihil ut iam insanabile esset; deinde ut pro mutuo odio mutuum amorem populi Graeci excolerent.

Nullum est in omni generis humani historia dulcius spectaculum, quam cum populum aliquem ex inferiore quodam rerum suarum gradu strenuo labore et generoso sudore in altiore gradum enitentem et adscendentem videamus. Id factum olim in Graecis est, quom prisca illa rerum divinarum specie, qua naturae rerum elementa, hiemem aestatem, ventos nubila, pro numinibus colebant, exuta, Apollineam religionem amplexi sunt, quae veram deorum vim et naturam in aeterna sapientia, iustitia, virtute positam declaravit. Quorum beneficiorum nova haec lux exorta fons et origo fuit! Eorum nunc duo sola commemorabimus. Primum notio culpa, funestissimae illius rerum humanarum consortis, quantum mutata est! Cum in priore illo mundi ordine neque medicus eius ullus neque medicamen esset, cumque noxius, omnis misericordiae expers, Furiarum praeda fieret: Apollinis dono ritus hylastici et cathartici traditi sunt, quibus effectum est, ut nihil iam, quod humanitas homini accidisset, implacabile et insanabile videretur. Orestes matricida, gravissimi criminis reus, Delphis purgatus huius theologiae lucidissimum exemplum est. His fundamentis iactis deinde alius quidam animorum thesaurus repertus atque Delphis maxime excultus est. Innatum erat Graecorum animis, ceteroquin summis naturae fortunaeque dotibus ornatis, intestinum malum, in visceribus haerens: discordia, mutuum odium. Huic quoque morbo mederi, eum dulcissimis suis incantationibus coercere Apollo conatus est. Primum igitur in Amphictyonia Delphica belli omnino humaniores formae et iura mutua constituta sunt; populus alter alterum ne ex sedibus patriis expelleret; in obsidionibus aquam obsessis ne intercluderent; tropaea aenea ne extruerent. Aeschines de falsa

leg. §. 115: καὶ τοὺς ὄρκους αὐτῶν ἀνέγνων, ἐν οἷς ἔνορκον ἦν τοῖς ἀρχαίοις μηδεμίαν πόλιν τῶν Ἀμφικτυονίδων ἀνάστατον ποιῆσειν, μήτ' ὑδάτων ναματιαίων εἰρᾶν... ἔάν τις ταῦτα παραβῇ, στρατεύσειν ἐπὶ τοῦτον. De tropaeis Cicero de Invent. II, 23, 69: *Cum Thebani Lacedaemonios bello superassent, ... aeneum statuerunt tropaeum. Accusantur apud Amphictyonas, id est, apud commune Graeciae concilium.*

2. Delphis nata est pulcherrima imago unius Helladis multorum filiorum matris. Pyladis personam allegoriam esse mutuae Pylaeorum populorum amicitiae.

Sed longius etiam progressi sunt prudentissimi illi dei Delphici ministri, quibus Hosiis nomen fuit, quique a Deucalione originem repetebant; Plutarchus, Quaest. Graec. 9: πέντε δέ εἰσιν Ὅσιοι διὰ βίου, καὶ τὰ πολλὰ μετὰ τῶν προφητῶν δρῶσιν οὗτοι, καὶ συνιερουργοῦσιν, ἅτε γεγονέναι δοκοῦντες ἀπὸ Δευκαλίωνος. Ei igitur maius quid adnisi sunt: non tantummodo, ut bella populos humaniter gerere, sed ut odium ipsum odisse rudes illos et incorruptos discipulos atque mutuo inter se diligere edocerent. Itaque tunc primum pulcherrimum illud ex adyto Delphico praeceptum prodiit: Germanos fratres esse Graeciae populos, unius almae venerandaeque matris filios. Tunc primum, venustum dictu, sanctum "Helladis" nomen ut patriae communis ad aures laeto horrore stupentium accidit et "Hellenum" nomen divulgatum est, quod non Dorienses, non Iones, non Achaeos, sed omnes una Graecos ut unius familiae consanguineos comprehenderet. Hoc praeceptum, qui erat illorum temporum mos, non scite disserendo inculcatum est, sed dulcibus fabularum involucris instillatum. Pyladis imago nonne ipsius amicitiae quasi vicaria est? Is per totam vitam nihil aliud quam amici personam obtinet. At Pylades nonne tantus quantus Delphicus est? nonne Delphicarum religionum medulla plane nutritus? Pylades heros est eponymus Amphictyoniae Pylaeae, quemadmodum egregie docuit O. Mueller ad Aeschylus Eumenides p. 131. Pater eius Strophius, i. e. Vortumnus, quid quaeso aliud quam Amphictyonum concilia quotannis recurrentia indicat? Itaque hac Pyladis, certissimi in rebus dubiis amici, specie illa fides illustratur, quam omnibus Amphictyoniae populis sociis Delphici Apollinis ministri insculptam et infixam optabant et precabantur.

3. Dogma clarissimum de Hellenis filiis, stirpium Graecarum heroibus eponymis, Delphicos sacerdotes commentos esse ad mentem fraternam in populis excitandam et corroborandam.

Sed hac fabula procusa nondum sibi satisfacisse visi sunt mirifici illi amoris fraterni praecones et patroni. Immo dogma commenti sunt, ad persuadendum hercle, quae erat illorum saeculorum pia simplicitas, ad symbola accipienda nondum nimium erudita, maxime efficax. Etenim dogmata plurima et pulcherrima Delphis viguisse, luculenter constat;

conf. Commentationem nostram in Pind. locum de ludis Pythiis Sicyoniis, Bonnae 1888, p. 4. Commenti igitur sunt Hosii, quo scilicet certius de Graecorum populorum et stirpium vera fraternitate constaret, proavos quondam eponymos earum stirpium non modo mente et amore, immo sanguine ipso fratres germanos fuisse ab eisdem parentibus ortos. Itaque natum est in Delphici templi penetralibus, — atque nulli unquam piaie fraudi paratior excusatio fuit, — natum est stemma illud celebratissimum, in quo Hellen, Deucalionis et Pyrrhae filius, pater est trium heroum: Aeoli, Dori, Xuthi, quorum rursus filii plurimarum in Graecia stirpium heroicarum parentes facti sint. Aeolus quod plurimos filios habet, mirum non est. Αἰολεῖς enim homines "mixtos" ex variorum populorum colonis in Asiae littore significat, atque ita iam Menecles Barcaeus (C. Mueller, *Histor. Graec. fragm.* IV, p. 448—51) nomen explicuit, *Etymol. magn.* p. 37, 6: Αἰολεῖς . . . ὡς . . . Μενεκλῆς διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἔθνων συνηθροῖσθαι, conf. Duncker, *Gesch. des Alterth.* III², 311 et 546. Hoc igitur nomen ab illius stemmatis auctoribus in eos Graeciae populos translatum est, e quibus coloni illi exierant. Quare Aeolo tot filios esse oportebat, quot Aeolensium in Graecia stirpes numerarentur. Quantam autem antiquissimis illis temporibus fidem et auctoritatem hoc de Hellenis filiis dogma nactum sit, ex Hesiodo apparet, qui in Eoeis hanc genealogiam propemodum ut fundamentum universo carmini substruxit. Locus est praestantissimus apud Tzetzam ad Lyc. 284 (Hesiodi, Eumeli etc. *fragm.* ed. Marckscheffel p. 278): Ἕλληνας δ' ἐγένοντο θεμιστοπόλοι βασιλῆες || Δῶρός τε Ξοῦθός τε καὶ Αἰολός ἱπποχάρης. || Αἰολίδαι δ' ἐγένοντο θεμιστοπόλοι βασιλῆες || Κρηθεὺς ἦδ' Ἀθάμας καὶ Σίσυφος αἰολομήτης || Σαλμωνεύς τ' ἄδικος καὶ ὑπέρθυμος Περιήρης.

4. Hellenis, Deucalionis f., prosapia cum non sufficeret ad universam copiam capiendam in supplementum adsumptus est Inachus, a quo duae stirpes oriuntur: Beli et Agenoris.

Apollodori bibliothecae compositio eodem fundamento nititur.

Hoc igitur stemma Hellenis filios complexum optimo et utilissimo consilio ab Amphictyonici foederis tutoribus sacerdotalibus compositum erat. Sed ut fit, brevi post hoc stemma aliquo incommode laborare intellectum est. Quamvis enim permultae sane Graecorum stirpes eo comprehenderentur, tamen tanta erat fabularum heroicarum per omnem Graeciam copia, ut illas omnes ad unum ortum et ad unum parentem par revocare, nimis hercle arduum et audax inceptum, nullis Procastarum artificiiis perficiendum, videri deberet. Itaque praeter Deucalionis stirpem alteram in supplementum adsumpserunt, quae Peloponnesios potissimum et Boeotios heroes comprehenderent, eique ut omnium atavorum vetustissimum Inachum praefixerunt. Ab Inacho recto ordine descendunt: Io, Epaphus Libya, quae Neptuno nubit. Iam ab Libyae filiis Belo et Agenore duae rursus huius Inacheae prosapiae propagines separatae oriuntur. Agenor Cadmum procreat et clarissimi Cadmidarum Labdacidarumque generis proavus fit; a Belo Danaus descendit atque

includi Argivorum Mycenarumque reges. Hac duplici Deucalionis et Inachi posterorum serie universa heroum Graecorum genealogia nititur.

Apollodori bibliotheca hanc divisionem ea re exprimit, quod primus liber inde ab I, 7, 2, 6 Deucalionis posteritatem prosequitur: γίνονται δὲ ἐκ Πύρρας Δευκαλίωνι παῖδες Ἕλλην μὲν πρῶτος, ὃν ἐκ Διὸς γεγενῆσθαι λέγουσιν, δεύτερος δὲ Ἀμφικτύων... Ἕλληνας δὲ καὶ νύμφης Ὀρσηίδος Δῶρος Ξοῦθος Αἰόλος. Tum vero inde ab libro II Apollodorus Inachi posterorum seriem enarrat, ac primum quidem eam, quae descendit ab Belo. Apollod. II, 1, ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ Δευκαλίωνος διεξεληλύθαμεν γένος, ἐχομένως λέγωμεν τὸ Ἰνάχειον. Itemque paullo infra expositis Inachi, Ius, Erapbi rebus de duplici illa Libyae prole, in quam Inachi genus discesserit, II, 1, 4, 2: Λιβύης δὲ καὶ Ποσειδῶνος γίνονται παῖδες δίδυμοι Ἀγῆνωρ καὶ Βῆλος. Ἀγῆνωρ μὲν οὖν εἰς Φοινίκην ἀπαλλαγεῖς... ἐκεῖ τῆς μεγάλης ῥίζης ἐγένετο γενεάρχης· ὅθεν ὑπερβησόμεθα περὶ τούτου. Βῆλος δὲ... ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύει... καὶ αὐτῷ γίνονται παῖδες δίδυμοι, Αἴγυπτος καὶ Δαναός. Sequitur porro narratio de Danaei clarissima posteritate, Perseo (II, 4, 1), Hercule (II, 4, 9), aliis. Libro denique III Apollodorus Agenoris stirpem enarrat, III, 1, 1: ἐπεὶ δὲ τὸ Ἰνάχειον διερχόμενοι γένος τοὺς ἀπὸ Βῆλου μέχρι τῶν Ἡρακλειδῶν δεδηλώκαμεν, ἐχομένως λέγωμεν καὶ τὰ περὶ Ἀγῆνωρος. In Apollodori igitur bibliotheca pellucet etiamnunc vestigia vetustissimae illius genealogiae in penitralibus sacrarii Delphici ortae. Quamquam in una sane parte genealogiae Delphica, si cum Apollodorea comparatur, minus plena et exulta fuit. Cum enim Agenoris stirpem Delphici illi temporum constitutores satis subtiliter concinnaverint, propter familiare, quod ipsis intercedebat, cum Thebarum, vicinae urbis, fatis vinculum: illam Inachidarum lineam a Belo oriundam, in qua sunt Danaidae et Persidae, haud curiosius respexisse videntur; cuius rei luculenta argumenta ex chronologia petita infra adferemus.

5. Genealogica studia sacerdotes Delphicos in eam necessitatem adegisse, ut chronologiae Graecae fundamenta iacerent.

Sed haec studia genealogica, quae communem Graeciae utilitatem spectabant, ut fidem mererent et vim ad persuadendum sibi pararent, uno potissimum adiumento indigebant. Ordine enim certo et consensu per omnes partes aequabiliter sibi constante opus erat, ne in tot anagrapharum invicem sese respicientium comparatione aliquid occurreret, quod aut mancum aut exuberans videretur. Nam hoc maxime cavendum erat, ne eorum heroum, quorum in vulgari fama res gestae aliquo vinculo consociatae essent, vitae tempora inaequalibus a communi proavo Deucalione vel Inacho intervallis distarent. Eis incommodis hac una ratione occurrere potuit, ut certa chronologicae disciplinae fundamenta illis genealogiis subicerentur. Haec igitur secum reputantes, quemadmodum a tam prudentibus viris expectari potuit, sacerdotes Delphici simplicissima quaedam et rudia sane, sed sanissima et fecundissima artis chronologicae initia constituerunt. Atque haec huius

disciplinae prima principia, qualiacunque sunt, tamen accuratius cognoscere eam ob caussam et voluptatis plurimum et utilitatis habet, quod quamquam prisci illius aedificii trabes et lapides ab eruditioribus harum rerum scrutatoribus postea loco moti, disiecti, sursum deorsum iactati sunt, tamen antiquae structurae reliquiae quaedam praestantissimae et indelebiles superstites manserunt, quas vel audacissimis illis emendatoribus attrectare nefas visum est. Itaque vere hoc dici potest, antiquos illos architectos minime frustra elaborasse.

6. Chronologiam Delphicam duobus principiis niti: primum aetatum, quarum unaquaeque annorum sit $33\frac{1}{3}$, computatione, deinde eius anni aera, quo ludi Pythii coronarii facti sunt: Ol. 49, 3 = 582.

Iam igitur in antiquissimis illis chronologiae rudimentis instaurandis, quorum Pindarus potissimum testis est, opera nostra versabitur. Sunt autem duo potissimum principia, quibus vetustissimi illi chronologiae magistri rationes et calculos suos superstruxerunt. Primum hoc curarunt, ut certam aliquam, ad quam infinita illa temporum spatia exigerent, mensuram constituerent. Elegerunt autem in hunc finem spatium maxime naturale et antiquo more, ut videtur, iam praeformatum, unius hominis aetatem ($\gamma\epsilon\nu\epsilon\acute{\alpha}\nu$) annorum $33\frac{1}{3}$. Earum aetatum tres unum saeculum efficiunt, quemadmodum clare testatur Herodotus loco celebratissimo II, 142: $\tau\eta\eta\kappa\acute{o}\sigma\iota\alpha\iota\ \mu\acute{\epsilon}\nu\ \alpha\acute{\nu}\delta\rho\omega\acute{\nu}\ \gamma\epsilon\nu\epsilon\alpha\iota\ \delta\upsilon\nu\epsilon\acute{\alpha}\tau\alpha\iota\ \mu\acute{\upsilon}\rho\iota\alpha\ \epsilon\tau\epsilon\alpha\ \gamma\epsilon\nu\epsilon\alpha\iota\ \gamma\acute{\alpha}\rho\ \tau\rho\epsilon\acute{\iota}\varsigma\ \alpha\acute{\nu}\delta\rho\omega\acute{\nu}\ \epsilon\kappa\alpha\tau\acute{o}\nu\ \epsilon\tau\epsilon\acute{\alpha}\ \epsilon\sigma\tau\iota$. Fuit enim vetus antiquorum hominum opinio, tot ferme annorum esse "illum orbem", quo absoluto *natura humana a sementi ad sementem revertitur* (Censorinus de die nat. 17, 1). Alterum principium, quo tanquam aliquo in aedibus tibicine iuvenilis illa chronologia nitebatur, hoc fuit, ut certus aliquis annus statueretur, inde a quo vel retro ad antiquitatem vel prorsum ad recentiora prodeundo tempora computarentur. Huic rei destinatus est annus in Delphicis sacris clarissimus is, quo primum ludi Delphici ex pecuniariis ($\chi\rho\eta\mu\alpha\tau\iota\tau\alpha\iota\varsigma$) coronarii ($\acute{\alpha}\gamma\omega\acute{\nu}\epsilon\varsigma\ \sigma\tau\epsilon\phi\alpha\nu\acute{\iota}\tau\alpha\iota$) facti sunt, annus Ol. 49, 3 = 582 a. Chr. n.

Mirum videri possit, cur hunc potissimum annum ad novam aeram constituendam Amphictyones elegerint, ac non proximum potius superiorem Ol. 48, 3 = 586, a quo Pythiades quaternorum annorum computantur. Nam notum est, in prima post Crisaeum bellum solemnitate Pythia 586 a. Chr., cum antea musica tantummodo haec certamina fuissent, primum gymnicos ludos adiectos esse, atque in eius rei memoriam ab hoc anno Pythiades numerari coeptas esse; Pausan X, 7, 4: $\tau\eta\varsigma\ \delta\epsilon\ \tau\epsilon\sigma\sigma\alpha\rho\alpha\kappa\omicron\sigma\tau\eta\varsigma\ \omicron\lambda\upsilon\mu\pi\acute{\iota}\alpha\delta\omicron\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \omicron\gamma\delta\acute{o}\eta\varsigma\ \dots\ \epsilon\tau\epsilon\iota\ \tau\rho\acute{\iota}\tau\eta\ \acute{\alpha}\theta\lambda\alpha\ \epsilon\theta\epsilon\sigma\alpha\nu\ \omicron\iota\ \acute{\Lambda}\mu\phi\iota\kappa\tau\acute{\upsilon}\omicron\nu\epsilon\varsigma\ \kappa\iota\theta\alpha\rho\psi\delta\iota\alpha\varsigma\ \mu\acute{\epsilon}\nu\ \kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\ \kappa\alpha\iota\ \epsilon\acute{\xi}\ \acute{\alpha}\rho\chi\eta\varsigma\ \dots\ \epsilon\theta\epsilon\sigma\alpha\nu\ \delta\epsilon\ \kappa\alpha\iota\ \acute{\alpha}\theta\lambda\alpha\ \tau\acute{o}\tau\epsilon\ \acute{\alpha}\theta\lambda\eta\tau\alpha\acute{\iota}\varsigma\ \pi\rho\acute{\omega}\tau\omicron\nu$. In his ludis praemiorum loco victoribus res pretio insignes distributae sunt, atque videtur sane praeda ex Crisa urbe capta talium rerum Amphictyonibus largam copiam fecisse; legimus enim in marmore Pario ep. 37: $\acute{\Lambda}\mu\phi\iota$

κτύονες ἐνίκησαν ἐλόντες Κύρραν καὶ ὁ ἀγὼν ὁ γυμνικός ἐτέθη χρηματίτης ἀπὸ τῶν λαφύρων. Deinde in altera Pythiade celebranda ab hac consuetudine ita discessum est, ut spretis illis praemiis pecuniariis Amphictyonum decreto ludi Delphici iam in altiore illum certaminum coronariorum ordinem reciperentur; Pausan. l. s. §. 5: δευτέρα δὲ Πυθιάδι οὐκ ἐπ' ἀθλοῖς ἐκάλεσαν ἔτι ἀγωνίζεσθαι, στεφανίτην δὲ τὸν ἀγῶνα ἀπὸ τούτου κατεστήσαντο.

Iam si quis scrupulum moveat, cur non primam 586 a. Chr., sed alteram Pythiadem 582 a. Chr. sacerdotes Delphici pro termino elegerint, unde in temporibus computandis proficiscerentur, caussa, opinor, haud sane recondita est. Pythiades enim illis vetustissimis post bellum Crisaeum temporibus omnino nondum numeris continuis signabantur. Hic mos postea demum ad Olympiadum exemplum institutus est. Iam igitur cum prisco illo tempore annus certus et epocha, unde regum anagraphae computarentur, definienda essent, non ea erat optio, utrum prima Pythias eligeretur, an annus quo ludi Pythii coronarii facti sunt, sed id diudicandum erat, essetne potior is annus, quo gymnici ludi adiecti sunt, an is, quo totum certamen in altiore et sanctiore gradum ludorum evectum est. Hac optione oblata manifestum hercle est, Amphictyonibus illum annum, quo agon Delphicus στεφανίτης factus est, magis gloriosum et honorificum videri debuisse. Hunc igitur annum honore illo aerae inchoandae donandum decreverunt.

7. Attica unius aetatis mensura ab Delphica aliquantum diversa. Delphicae mensurae luculentum est documentum Mermnadarum apud Herodotum anagrapha.

His interim in universum praemissis iam singula accuratius et pedetemptim progrediendo firmanda sunt. Primum vero illud, quod supra posuimus demonstrandum erit mensuram illam, qua temporum spatia sacerdotes Delphici computabant, fuisse aetates hominum, γενεάς, tricenorum ternorum et trientis annorum. Notum est, non hanc unam solam fuisse aetatum definiendarum rationem. Fuerunt, qui aetatem triginta annis circumscriberent, quod tot anni sufficiant ad aliquem sui vicarium procreandum et educandum. Ita censuit Heraclitus apud Plutarch. de Def. orac. 11: ἐπὶ τριάκοντα ποιοῦσι τὴν γενεάν καθ' Ἡράκλειτον· ἐν ᾧ χρόνῳ γεννῶντα παρέχει τὸν ἐξ αὐτοῦ γεγεννημένον ὁ γεννήσας. Censorinus de die nat. 17, 2: *qui annos triginta saeculum putarunt, multum videntur errasse. Hoc enim tempus γενεάν vocari Heraclitus auctor est, quia orbis aetatis in eo sit spatium.* conf. Plut. Plac. phil. V, 24. Atque haec computandi ratio magnam auctoritatem nacta est latissimeque eius usus patuit. Eam enim Attici antiquissimis rerum suarum temporibus ordinandis adhibuerunt, quemadmodum acutissime demonstravit Ioannes Brandis, de Temp. Graec. antiq. ration. (Bonnae, 1857) p. 17. Ex hoc calculo illud explicatur, quod sexaginta annos Attici inter Troiam captam et Heraclidarum expeditionem interiectos esse sanxerunt, quo numero duae γενεαὶ significantur; conf. Excerptorem Barbarum in

Eusebio ed. Schoene vol. I p. 216, 40^b (18—21), quem ex Philochoro haec sumpsisse Brandisius p. 14 post med. ostendit.

Iam igitur ab hac, qua una aetas tricenorum annorum ponitur, definitione ita Delphici temporum ordinatores discesserunt, ut tres aetates integrum saeculum conficere docerent. Huius rei clarissimum documentum ex Herodoti narratione de Mermnadarum et Croesi fati promi potest. Tradit Herodotus, cum Candaules Heraclida a Gyge armigero nefario scelere interemptus esset, oraculum Pythium Lydis interrogantibus, essetne fas Gygem regnare, respondisse: regnaturum Gygen, sed aliquando ab illo, qui quintus inter eius posteros futurus sit, ultionem exactum iri. Herod. I, 13: εἶπε ἡ Πυθίη, ὥς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. Deinde quom, ut assolet, hanc admonitionem in praesens omnes ventis iactandam tradidissent, quattuor principes Mermnadarum regnasse, Gygen annis 38, Ardyn a. 49, Sadyattem a. 12, Alyattem a. 57 (Herod. I, 14; 16; 25). Postremum denique Croesum ad gubernandum accessisse, qui anno regni 14 (Herod. I, 86) a Cyro devictus debitum fati tributum solverit. Iam vero Croesum huius oraculi immemorem atque in hac quoque re sui simillimum, quom tam crudeliter regno avito se exutum videret, cumque in captivitate liberalius a Cyro haberetur, indignabundum ad deum Delphicum legatos misisse, qui cum deo expostularent: Cur tandem hominem in aedibus deorum exornandis minime hercle parcum atque oraculorum nutui audientem hostibus praedae fieri passus sit: essetne hoc in more deis Graecorum ingratum esse erga bene merentes? Herod. I, 90: εἰ ἀχαρίστοις νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι; atque simul compedes, quibus vinctus fuerat, in templi limine poni iussisse, Her. I. s. ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν.

8. De tribus annis Croesi regno gratiae ergo adiectis. Heraclidarum in Peloponnesum redeuntium tempora Delphicos calculos eximie illustrant.

Adversus haec probra sacerdotes, dei ministros, hunc in modum docte periteque disseruisse. Mermnadarum domui propter scelus a Gyge admissum supremo fati consilio Lydiae regnum haud ultra quintum a Gyge successorem concessum esse. Ab hac lege ut discederetur ne Apollinem quidem precibus suis a Parcis impetrare potuisse, Herod. I, 91: οὐχ οἷός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοῖρας. Unum, tantillum sane, eum pro cliente suo eblanditum esse; ut Croeso tres anni ultra quinque aetatium spatium gratiae ergo adicerentur; atque hoc sane Croeso satis esse debere; Herod. ibid.: ὅσον δ' ἐνέδωκαν αὐταί, ἦνυσέ τε καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτια ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίῳ ἀλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὥς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοις ἀλοῦς τῆς πεπωμένης. Ex hoc responso, quid de calculis chronologicis sacerdotum Delphicorum sequatur, manifestum est. Annorum, quibus Mermnadae regnarunt, universa summa est 170, ab anno 716 ad 546. Ab hac summa tres nunc annos deduci oportet, quibus praeter fatorum decreta Croesus propter pietatem

ab Apolline donatus est. Iam qui relinquuntur anni 167 in quinque portiones, quae quinque regibus respondent, distributi unius cuiusque aetatis spatium ostendunt annorum $33\frac{1}{3}$. Atque eam unius γενεᾶς mensuram sacerdotes Delphici ipsarum Parcarum decreto atque sigillo munitam et sancitam praedicabant.

Sed hoc exemplum, ex regibus Lydiae depromptum, peregrinum et singulare videri possit. Itaque alia nunc Delphici oraculi effata circumspicienda erunt, unde in Graecis quoque genealogiis illam computandi rationem Pythiae sollemnem fuisse appareat. Celebratissimum est Herculis posteriorum stemma usque ad reditum Heraclidarum. Certamina illa, quibus effectum est, ut Dorienses tandem Heraclidis ducibus Peloponnesum occuparent, antiquis haud dubie carminibus epicis enarrata erant, quorum tenuis memoria irrespit in Herodoti narrationem VI, 52 init. conf. O. Mueller, Doriens. P, 52. Eorum carminum haec communis fama fuisse videtur, certaminibus illis plenum et integrum saeculum absumptum esse. Primus irrumpendi conatus ab Hyllō factus est, qui ab deo Delphico celebratissimum oraculum acceperat, apud Apollod. II, 8, 2, 3 servatum: ὁ δὲ θεὸς ἔφησε, περιμείναντας τὸν τρίτον καρπὸν κατέρχεσθαι. Hyllō in Peloponnesum ingresso obviam profectus est Atreus, cum aliis nonnullis, tum Tegeatis potissimum sociis adsumptis; Diod. IV, 58: Ἀτρεὺς δὲ μετὰ τὴν Εὐρυσθέως τελευτὴν καταλαβόμενος τὴν ἐν Μυκῆναις βασιλείαν, καὶ προσλαβόμενος συμμάχους Τεγεάτας καὶ τινὰς ἄλλους, ἀπήντησε τοῖς Ἡρακλείδαις. Deinde cum iam ad manus conserendas parati exercitus starent, more eorum temporum convenit inter ambos, ut de belli fortuna ducum monomachia instituta experirentur. Fit foedus in hanc conditionem, ut Hyllus si superior factus esset, Peloponneso potiretur; sin victus esset, ne intra centesimum annum Heraclidae in Peloponnesum redire temptarent; Herod. IX, 26: ἦν δὲ νικηθῆ... ἀπάγειν τὴν στρατιὴν ἑκατὸν τε ἔτεων μὴ ζητῆσαι κάτοδον εἰς Πελοπόννησον. His ita constitutis ex Atrei exercitu voluntarius exortus est Echemus, Aëropi filius, Tegeatarum rex, qui Hercules, Hylli patris, nomine nihil deterritus tanta virtute conflixit, ut Hyllum occideret. Narrant haec apud Herodotum ipsi Tegeatae, qui illa Echemi virtute freti locum in acie maxime conspicuum sibi poscunt. Heraclidis igitur de spe sua deiectis occiso Hyllō discedendum ex Peloponneso erat atque indutiae illae accipiendae, quibus ne ante centesimum annum redire temptarent prohibebantur.

9. Heraclidarum stemma, initio egregie cum indutiis centenariis concinens, posteaquam cum Pelopidarum stemmate comparatum est, noxam contraxit et sui dissimile factum.

Iam haec si reputemus, clarissimum est: in hac vetustissima narrandi forma centum annos respondere accurate tribus illis γενεαῖς, quas deus significaverat oraculi verbis: περιμείναντας τὸν τρίτον καρπὸν κατέρχεσθαι. Excipiunt deinde Hyllum legitimo ordine Cleodaeus, Aristomachus, Aristomachi filii: Temenus Cresphontes Aristodemus, qui

tempore praescripto tandem finito, id quod in fati erat, Peloponnesum armis victricibus occupant. Communis fama est, quo tempore Aristomachi filii in Peloponnesum irruerint, regem Achaeorum fuisse Tisamenum, Orestis filium, Apollod. II, 8, 2, 4 et 3, 5; Paus. II, 18, 7 et VII, 1, 8. Is ex patria ab Heraclidis cum agmine suorum expulsus quum ab Ionibus tunc temporis in Peloponneso septentrionali incolentibus hospitium frustra petisset, atroci proelio cum Ionibus conflixit et fortiter dimicans cecidit. Eius corpus in Helica urbe sepultum postea ab Lacedaemoniis Spartam arcessitum et loco celebratissimo, in quo Phiditia haberi solebant, monumento conditum est, Paus. VII, 1, 8: ὅστερον χρόνῳ Λακεδαιμόνιοι τοῦ ἐν Δελφοῖς σφίσιν ἀνειπόντος χρηστηρίου κομίζουσι τὰ ὅσα ἐς Σπάρτην, καὶ ἦν καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι αὐτῷ τάφος ἔνθα τὰ δειπνα Λακεδαιμονίοις ἐστὶ τὰ Φειδίτια καλούμενα. Haec omnia, quae de Heraclidarum in Peloponnesum expeditione et de Pelopidarum in fortiter resistendo certaminibus traduntur, hunc haud dubie colorem habent, ut in ambabus principum prosapiis singuli singulis ad certum temporum ordinem opponantur: Hyllus Atreo, Cleodaeus Agamemnoni, Aristomachus Orestae, Aristomachi filii tres Tisameno, Orestae filio. Iam Heraclidis quidem constat statim ab initio centum annos ab Hylli morte ad reditum in Peloponnesum adsignatos esse, qui tribus aetatibus annorum $33\frac{1}{3}$ respondent. Sed paullo accuratius rem considerantibus confitendum est, huic canoni vere probo et prisco et in Delphico sacrario procuso ex illa cum Pelopidarum stemmate consociatione magnum periculum paratum esse. Attici enim chronologiae scrutatores aliquanto post, cum conciliandis inter se diversis anagraphis operam darent, Pelopidarum tempora ita in brevius contraxerunt, ut inter Troiam captam et Heraclidarum migrationem sexaginta tantum annos ponerent. Troiam vero Agamemnonis, Cleodaeo aequalis, anno XVIII eversam statuebant, cum omnino triginta annos Agamemnoni tribuerent. Castor apud Eusebium ed. Schoene vol. I p. 179, sub b: *Post quos (Atreum et Thyestam) Agamemnon annis XXX. Cuius tempore, anno XVIII Ilion captum est.* conf. Epitom. Barbarum ibid. Append p. 215: *Colliguntur ab Inacho rege usque ad desolationem Ilia (cod. solis, em. Scaliger), quod est octavo decimo Agamemnonis, anni septingenti XVIII.*

10. Antiquae chronologiae simplicitas et perspicuitas a posteriorum saeculorum eruditibus corrupta est. — Popularia quaedam antiquae chronologiae vestigia.

Iam igitur postquam a medio Agamemnonis seu Cleodaei regno ad Heraclidarum reditum haud plus sexaginta annos eruditi illi largiti sunt, fieri profecto iam non potuit, ut Heraclidarum, quae olim centum annorum fuerant, hunc numerum, tam perspicue cum indutiae tribus Heraclidarum γενεαῖς concinentem, servarent. Itaque in brevius magis magisque illae indutiae semper contractae sunt, donec eo perventum est, ut quinquaginta tantummodo anni eis expensi ferrentur, quae narratio est Diodori IV, 58: εἰ δὲ ἄλλος λειψθεῖη, μὴ κατιέναι τοὺς Ἡρακλείδας εἰς Πελοπόννησον ἐντὸς ἐτῶν πενήκοντα.

Hac tam exigua annorum summa constituta omne iam vinculum inter aetatum numerum et indutiarum tempus sublatum erat, conf. Brandisium, de Temp. Graec. ant. rat. p. 17 sq.

Hoc Heraclidarum stemmatis exemplum ideo accuratius illustravimus, ut eo specimine clare intellexeretur, quantopere antiquissimae chronologiae, quae in Delphici sacrarii tutela nata erat, simplicitas et perspicuitas scrutatorum, qui postea extiterunt, docta et erudita opera obscurata vel, si fas est dicere, depravata sit, siquidem infelici illo conciliandi et consociandi studio ea, quae a primis initiis dissonabant, tamen in discordem aliquam concordiam componere periclitati sunt. Sed haec posteriorum saeculorum qualiacunque artificia nunc interim mittamus. Illud potius firmiter tenendum est, vetustissima studia genealogica, qualia Delphis colebantur, coniunctissima semper fuisse cum illa chronologia, quae aetates annorum $33\frac{1}{3}$ computabat. Et haec quidem unius aetatis definitio sine dubio illi quoque venustissimo lusui subiecta est, quo, quatenus ex animantibus hanc terram incolentibus longissima vita fruuntur, exponitur. Hesiodus in aliquo carmine unam e nymphis Naiadibus finxerat de vitae spatio, quod nympharum generi concessum sit, disserentem. Ea hunc in modum lepidissime huius rei rationem reddit apud Plutarchum, de Def. orac. 11, qui ab nymphā ipsa haec verba proferri data opera adnotat. Plut. l. s.: 'Ἡσίοδος οἶεται καὶ περιόδοις τισὶ χρόνων γίνεσθαι τοῖς δαίμοσι τὰς τελευτάς· λέγει γὰρ ἐν τῇ τῆς Ναΐδος προσώπῳ καὶ τὸν χρόνον αἰνιττόμενος· Ἐννέα τοὶ ζῶει γενεάς λακέρυζα κορώνη || ἀνδρῶν ἡβώντων· ἑλαφὸς δὲ τε τετρακόρωνος· || τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκειται· αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ || ἐννέα τοὺς κόρακα· δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοῖνικας || Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. conf. Marckscheffel, Hesiodi fragm. p. 376. Scholam Hesiodeam eandem uni hominum aetati (γενεῇ) mensuram adsignavisse, quam Delphicos sacerdotes, non est quod demonstremus.

11. Antiquum in Thebana anagrapha artificium, quo septem, quas Tiresias vixit, aetates septem regum regnis responderunt, quo artificio posteriores chronologiae magistri eludere studuerint.

His stabilitis et via ad ulteriora satis munita iam, eo nunc accedere licebit, ut quemadmodum sollemnis illa aetatum mensura in anagraphis delineandis ab illis chronologiae adulescentis nutritoribus et cultoribus adhibita sit, demonstremus. Ad eam rem illustrandam nullum exemplum magis idoneum est, quam illud, quod in regum Thebanorum a Cadmo ad Thersandrum, Polynicis filium, serie conspicitur. Thebanorum enim rebus, uti par erat in civitate tam vicina et plurimarum rerum commercio coniuncta, Delphici sacerdotes singularem curam adhibuerunt. Atque operae pretium hercle est hoc artificium accuratius contemplari, in quo illud quoque provisum est, ut in fatorum vicissitudinibus Apollinis numen clara luce splenderet. Res profecto non potuit neque peritius

neque venustius adornari. Atque ut id, quod rei caput est, statim iam nunc praecipiamus: ad miraculum confugerunt; Tiresiam, Eueris et Chariclus filium, vatem, per septem aetates (γενεάς) vitam produxisse finxerunt. Ea ratione aequalem eum septem regibus Thebanis a Cadmo ad Thersandrum, Polynicis filium, fecerunt, quibus ille omnibus consiliorum auctor et divinae voluntatis interpret fuerit, donec postremo capta ab Epigonis urbe una cum Cadmeis ex patria emigrans eadem illa nocte, Thebarum cladi ne unum quidem diem supertes, in itinere extinctus sit.

Sed, ut ferme fit, pulcherrimum hoc inventum, a posterioris temporis auctoribus, qui rationem Delphicam aut ignorabant, aut corrigere posse sibi viderentur, obscuratum et corruptum eum in modum est, ut nunc pedetemptim progrediendo ex cineribus et pulvere id erui oporteat. Huic enim tam perspicuo septem aetatum computo oblatrat fama ab Apollodoro enarrata, qua Tiresiae puerilis aetas non Cadmo aequalis ponitur, sed aliquanto post Cadmum. Tiresiam enim ait Apollodorus unum ex Udaeī Sparti posteris fuisse, Apollod. III, 6, 7, 1: ἦν δὲ μάντις Τειρεσίας Εὐήρου καὶ Χαρίκλου νόμφης, ἀπὸ γένους Οὐδαίου τοῦ Σπαρτοῦ. Spartorum, qui ex dentibus draconis a Cadmo in sementim sparsis exorti dicuntur, quinque tantum ex mutua caede superstites facti sunt; Schol. Eurip. Phoen. v. 942: οἱ περιλειφθέντες τῶν Σπαρτῶν, ὡς Αἰσχύλος φησὶν, ἦσαν Χρόνιος, Οὐδαῖος, Πέλωρος, Ὑπερήνωρ, Ἐχίων. conf. Apollodor. III, 4, 1, 5. Ab his Sparti, quos urbi condendae cives adscripserat Cadmus (Schol. Eur. Ph. 941), nobiles Cadmeorum gentes apud Thebanos se descendere gloriabantur, Schol. Eur. Phoen. 795: Σπαρτῶν γέναν] τοὺς Θηβαίους λέγει· οἱ γὰρ περιλειφθέντες ἐκ τῶν σπαρτῶν ὀδόντων τοῦ δράκοντος τῶν ἑξῆς πάντων εἰσὶ πρόγονοι. Nota res est de Epaminonda unius e Sparti abnepote, Pausan. VIII, 11, 8. conf. plura in nostris Prolegg. ad Pindari carmen Pyth. IX. Bonnae, 1883, p. 16. Iam igitur qui Tiresiam quoque ex Udaeī Sparti genere oriundum praedicabant, eos commentum illud de septem, quibus vixisset Tiresias, aetatibus nullo modo probare potuisse manifestum est. Haec igitur talis de Tiresia Udaeī nepote vel pronepote fama, quae, quod concedam, olim fortasse popularis et domestica Thebis fuit, ab nimium sedulis posterioris temporis chronologiae scrutatoribus, velut ab Apollodoro, in doctarum disputationum lucem et palaestram protracta est eam solam opinor ob causam, ut veterem illam chronologiam Delphicam refellerent.

12. Anagraphae Delphicae regum Thebanorum eam speciem fuisse, ut Tiresias iam Cadmo vaticinatus sit.

Verum nil desperandum; nam ille rerum Thebanarum canon, quem Delphici sacerdotes posteritati propinarunt, et sua praestantia splendet et testibus nobis luculentissimis traditus est: nititur Hesiodi et Callimachi auctoritate, qua de re iam praeclare dixit O. Mueller, Orchom.² p. 219. Itaque primo loco demonstrandum nunc est, in

annalibus rerum Thebanarum Delphicis Tiresiam iam Cadmi Thebarum conditoris temporibus vaticinatum esse. Haec quaestio arctissime cum Tiresiae caecitate cohaeret. Tiresias quā vitae aetate et quam ob causam oculorum lumen amiserit, pulcherrime narrat Callimachus in Palladis lavacro. Cum prima lanugo genas eius offuscaret, infelicissimo casu eum feras in Helicone venantem delatum esse in ea loca, ubi Minerva ad meridiani temporis aestum leniendum divinae pulchritudinis membra Aganippae undis recreanda tradiderat, una sola Chariclo comite. Callim. Lav. Pall. 73: ἀμφότεραι λύοντο, μεσαμβρινὰ δ' ἔσαν ὥραι, || πολλὰ δ' ἀσυχία τῇνο κατεῖχεν ὄρος. || Τειρεσίας δ' ἔτι μῶνος ἀμὰ κυσὶν ἄρτι γένεια || περκάζων ἱερὸν χώρον ἀνέστρεφετο' || ... σχέτλιος' οὐκ ἐθέλων δ' εἶδε τὰ μὴ θέμια. Cum igitur mortalibus oculis conspexisset, quae homini non fas est videre, irrevocabili factorum lege, quamquam invita Minerva, eam enim adulescentuli innocentissimi vehementer miserebat, oculorum lumine privatus est.

Hanc tantam miseriam, tam subito oblatam Minerva, ut Chariclo amicam de filii casu paululum consolaretur, praestantissimis donis tribus compensavit. Primum divinationis thesaurum ei largita est; deinde baculum vi mirifica praeditum, quod quocunque ille vellet dominum adduceret (v. 127: μέγα βάκτρον, ὃ οἱ πόδας ἐς δέον ἄξει); denique vitae tempus in septem aetates porrectum. In ea Callimachi narratione nunc maxime hoc ad rem nostram facit, quod Tiresias iam Cadmo, Thebarum conditori, vaticinatus esse dicitur. Hoc clare testatur Callimachus, qui Minervam de Tiresia vate futuro haec praedicentem fingat v. 125: πολλὰ δὲ Βοιωτοῖσι θεοπρόπα, πολλὰ δὲ Κάδμῳ || χρησεῖ, καὶ μεγάλοις ὕστερα Λαβδακίδαις. Idem hoc inde quoque apparet, quod de Actaeonis fato ut postmodo futuro praesagium facit Minerva, cum Actaeon Cadmi nepos ex Autonoe sit. Quot et quanta, inquit Minerva, dona parentes eius deis largientur, ut filium unicum caecum, ac non discerptum a canibus videant; v. 107: πόσσα μὲν ἅ Καδμῆς ἐς ὕστερον ἐμπυρα καυσεῖ, || πόσσα δ' Ἀρισταῖος, τὸν μόνον εὐχόμενοι || παῖδα, τὸν ἡβᾶτ' Ἀκταίονα, τυφλὸν ἰδέσθαι. His consideratis pro certo pronuntiari poterit, Callimachum, aliter atque Apollodorum, ineuntem Tiresiae aetatem ad Cadmi tempora rettulisse.

13. Tiresiam urbi Thebis in Epigonorum bello expugnatae non unum diem superstitem fuisse. — In canone septem aetatum tam in vita Tiresiae, quam in regum anagrapha luculenter agnoscitur Apollinis Ἐβδομαγένους vestigia.

Tiresias igitur divinationis thesauro instructus per septem hominum aetates septem regibus Thebanis praesto fuit. De hoc numero septenario praestantissimus testis est Hesiodus, qui in luculento Melampodiae fragmento apud Tzetam ad Lycophr. 682 Tiresiam inducit de beneficio scilicet illo et caecitatis solatio septem aetatum, quae exantlandae sibi sint, miserabiliter conquerentem; Marcksch. Hesiodi fragm. p. 360 (coll. p. 170): Ζεῦ πάτερ, εἴθ' ἦσσω μὲν ἐμοὶ αἰῶνα βίοιο || ὠφελὲς δοῦναι καὶ ἴσα φρεσὶ μῆδεα

ἴδμεν || θνητοῖς ἀνθρώποις· νῦν δ' οὐδέ με τυτθὸν ἔτισας, || ὅς γέ με μακρὸν ἔθηκας ἔχειν αἰῶνα βίοιο || ἑπτὰ μ' ἐπὶ ζῶνι γενεᾷς μερόπων ἀνθρώπων. Tzetzes l. s. quod de novem aetatibus, quas nonnulli Tiresiae tribuant, fabulatur, non magnam fidem meretur; plurimi auctores septenario numero patrocinantur; Hygin. fab. 75: *At Iovis ob id fecit, ut septem aetates viveret vatesque praeter ceteros mortales esset.* Phlegon περὶ θαυμασ. 4: τὸν δὲ Δία δωρήσασθαι αὐτῷ τὴν μαντικὴν καὶ βιοῦν ἐπὶ γενεᾷς ἑπτὰ. Atqui Tiresiae vaticinia, quorum Cadmo florente memoria tam tenuibus vestigiis nititur, progrediente tempore magis magisque inclauerunt et per Cadmi successorum regna nunquam feriata sunt. Excipiunt autem Cadmum hi sex reges: Polydorus (Hesiod. Theog. 978: Κάδμω δ' Ἀρμονίῃ, θυγάτηρ χρυσῆς Ἀφροδίτης || ... γέναιτο καὶ Πολύδωρον ἐϋστεφάνω ἐνὶ Θήβῃ; et Herod. V, 59; Schol. Pind. Ol. II, 16 p. 62 med. ed. Boeckh), Labdacus, Laius, Oedipus, Polynices (Eteocles), Thersander (Laodamas, Apollod. III, 7, 3, 1; Paus. IX, 9, 5).

Thebarum in Epigonorum bello urbis expugnatio Tiresiae quoque exoptatum iam pridem finem vitae attulit. Epigoni duce Thersandro cum atroci proelio apud Glisantem (Paus. IX, 9, 4) Cadmeos in fugam coniecissent, quo proelio Laodamas, Eteoclis filius, fortiter dimicando occubuerat, victi aliquamdiu moenibus urbis se tutati sunt. Tum Tiresias, quod postremum eius vaticinium fuit, obsessis suasit, ut praeconem de urbe dedenda mitterent atque ipsi sub noctis tutela effugerent. Apollod. III, 7, 3, 1: κτείνει Λαοδάμαντα... Ἀλκμαίων. καὶ μετὰ τὸν τοῦτου θάνατον Θηβαῖοι συμφεύγουσιν εἰς τὰ τεῖχη. Τειρεσίῳ δὲ εἰπόντος αὐτοῖς... κήρυκα περὶ διαλύσεως ἀποστέλλειν, αὐτοὺς δὲ φεύγειν, ... κήρυκα πέμπουσιν, αὐτοὶ δὲ ἀναβιάσαντες ἐπὶ τὰς ἀπήνας τέκνα καὶ γυναῖκας ἐκ τῆς πόλεως ἔφευγον. Noctu (νύκτωρ, Apollod.) egressos Tiresias comitatur; quamquam postea fuerunt, qui Epigonos Tiresiam ut praestantissimam praedae partem Delphos misisse narrarent: Paus. IX, 33, 1. Hoc iter, quaecunque fuit, Tiresiam senectutis septem aetatum onere levavit. Cum ad Tilphussam fontem, Apollini sacrum (Hymn. Apoll. Pyth. 208), ventum esset, Tiresias potu inde hausto vitam longaevam placida morte finivit; Apollod. l. s.: ἀπὸ ταύτης πῶν αὐτοῦ τὸν βίον κατέστρεψεν. Hanc de Tiresiae vitae cursu historiam oraculi Delphici auspiciis conditam et expolitam esse, non est quod operosius demonstramus. Apollini sacer est numerus septenarius, inprimis septimus quot mensibus dies; Hesiodus ἔργα 771: τῇ γὰρ Ἀπόλλωνα χρυσάορα γέναιτο Λητώ; inde nomen Ἑβδομαγένης (de quo accentu conf. Lobeckium, Aglaoph. p. 434) deo proprium; Plut. Quaest. sympos. VIII, 1, 2: ἑβδομή... ἐορτάζουσι· καὶ τὸν θεὸν ὡς ταύτῃ γενόμενον ὁμοῖς... οἱ προφῆται καὶ ἱερεῖς Ἑβδομαγένη καλεῖτε. Deinde Ἑβδομαγέτην Aeschylus vocat Sept. 800: τὰς δ' ἑβδόμας ὁ σεμνὸς ἑβδομαγέτης || Ἀπόλλων εἶλετ'. Aetates septem, quibus vixit Tiresias, non dubium est, quin sint annorum unaquaeque $33\frac{1}{3}$. Universa igitur summa tam vitae Tiresiae, quam regum Thebanorum, quibus rerum divinarum ille constantissimus internuncius fuit, annos conficit $233\frac{1}{3}$.

14. Priscam chronologiam amplioribus spatiis adhibitam optime in Pindaro conspici, qui in antiqua simplicitate servanda vel Aeschylo religiosior fuerit.

Sed iam maiora canamus; in altum mare velis plenioribus navis educenda est: contemplabimur hanc Delphicam temporum ordinandorum artem, quam usque adhuc minusculis spatiis adhibitam scrutati sumus, iam in longis amplisque laterculis, saeculorum seriem complexis, regnantem atque indigestam molem luce et ordine donantem. Dux vero praestantissimus in hac quaestione nobis Pindarus erit, cum omnino pulcherrimis theologumenis Delphicis tanquam altero quodam lacte materno nutritus, tum in his chronologiae studiis Delphicorum sacerdotum discipulus attentissimus. Atque meretur sane hoc nomine singularem quandam laudem Pindarus, quod Delphicos canones puros et incorruptos expressit. Quantum enim vates Thebanus, si fas est dicere, in hac re diversus est ab altero illo ex eius saeculi Musarum Dioscuris, ab Aeschylo! Is mirum dictu est, quantum iam ab Delphica illa prisca calculorum simplicitate, castitate, perspicuitate recesserit. Quid enim diversius cogitari potest, quam Aeschlyi velut in Prometheo v. 774 calculi, quibus obsecutus Herculem ab Io descendente decimum tertium facit, et Pindari canones velut Pyth. IV, 10 et 47, quibus Euphemi, Herculis aequalis, et ipsius Herculis aetatem computat? Haec qui inter se contendat, non poterit non caput quassare, cum poetam Atticum tantopere iam noviciarum artium cultorem viderit, poetam Thebanum in antiqua simplicitate sibi constantem et propositi tenacem. Iam igitur quoniam vere dici potest, eum qui Pindari chronologiam cognoverit, eadem opera etiam Delphicam cognovisse, Pindaricam nunc rationem speciminibus nonnullis illustrabimus, memores antiqui dicti: breve esse iter per exempla, longum per praecepta. Inter omnia vero heroum stemmata, quorum sat magnum numerum Pindarus tractavit, ad edocendum haud dubie fructuosissima est Theronis, Agrigentinorum regis, proavorum anagrapha. Quamquam enim non eum in modum benigne nobiscum egit fortuna, ut plenam illam et integram a Pindaro delineatam habeamus, tamen in luctuosissima harum litterarum iactura tot indiciiis, quae invicem sibi lucem adfundunt, nobis innotuit, ut magna saltem ex parte thesaurus ex tenebris resuscitari possit.

15. Luculentum Delphicorum calculorum specimen Theronis maiorum anagrapha fuit ita concepta, ut proavorum series a Cadmo exorsa per Theram insulam et Rhodum in Siciliam deducta integra proponeretur.

Theron igitur, Aenesidami filius, Agrigentinorum ab anno 488 ad 473 (Diodor. XI, 53: ἀρχας ἔτη δέκα καὶ ἔξ) tyrannus, plurimum deliciarum et voluptatis ex hac opinione capiebat: familiam suam Thebis oriundam a Cadmo et Oedipo descendere. Deinde

singulari amore et studio plenum et integrum laterculum concinnaverat atque in ea imagine exaedificanda homo negotiosus et multis curis distractus recreationem sibi et quietem quaerebat. Ex Oedipi igitur duobus calamitosissimae memoriae filiis Polynicem suae stirpis pravom arbitrabatur; post Polynicem hosce deinceps in stemmate posteros collocaverat: Thersandrum, Tisamenum, Autesionem, Theram, qui, cum eius sororem Argiam Aristodemus Heraclida, Aristomachi filius, in matrimonium duxisset, propter hoc affinitatis vinculum post immaturum Aristodemi obitum filiorum geminorum, Proclis et Eurysthenis, tutor factus est. Eorum heroum omnium celebrata et pervolgata est memoria: Herod. IV, 147 et VI, 52; Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72; Paus. III, 15, 6; IX, 5, 15. Therae vero unum factum maxime memorabile videbatur. Dum Lacedaemone commoratur, Dioscurorum Amyclaeorum sacra ut domestica sibi adsumpsit et in familia sua propaganda curavit. Hunc enim in modum haud dubie Theron Agrigentinus, Therae abnepos, Castorum cultum in genere suo hereditarium explicabat; Pind. Ol. III, 1 et 35. conf. O. Mueller, Orch.² p. 333 et 324. Theras deinde finita pupillorum suorum tutela, quom quibus antea ipse pueritiae custos et rector fuisset, eis se submittere nollet, cum suorum agmine in insulam Theram emigravit ibique domus regiae per longa saecula florentis (Herod. IV, 150) auctor factus est; Herod. IV, 148.

Sed erat in fatis, ut Therae regis domus non insulae tantum finibus sat exiguis circumscriptae, sed aliis quoque terris principes daret. Therae igitur stirps in duas lineas discessit. Etenim Therae filius et in regno successor Samus duobus filiis auctus est, Clytio et Telemacho, quorum alter, Clytius, in insula patria mansit, Telemachus, qui fratris nutui obsequi propter innatam ei genti generositatem dedignaretur, Rhodum emigravit; Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72: Αὐτεσίων, οὐ Θήρας, οὐ Σάμος· οὗτος ἔσχευ υἱοὺς δύο, Τηλέμαχον καὶ Κλύτιον, ὧν ὁ μὲν Κλύτιος ἔμεινεν ἐν Θήρᾳ τῇ νήσῳ, ὁ δὲ Τηλέμαχος [supple: εἰς Ῥόδον μετέστη, conf. Pindari fragm. apud Schol. Pind. p. 61 med.: ἐν δὲ Ῥόδον κατένασθεν, ut scribi iubet Bergkiius, Poet. Lyr. Gr. I⁴ p. 417]. Ab his igitur tam claris heroibus sese descendere, atque eorum nomina sicut Therae insulae in suo, Theronis, nomine riviviscere, magno ille gaudio memorabat, eratque hoc regi propter ipsam clementiam et ingenii bonitatem a multis decepto et conculcato (Pind. Ol. II, 17) dulcissimum curarum levamen et deverticulum, quo ad genium oblectandum et consolandum lubenter utebatur. Pindarus vero quanto, hercle, gaudio hanc materiam genealogicam ipsi carissimam et maxime tritam familiaremque amplexus est! Audire mihi videor virum praestantissimum cum rege amico confabulantem et dulcissimis paene verbis illis Ennianis, quibus Cicero Titum suum Atticum alloquitur, salutantem: *O Tite, si quid te adiuveto curamve levasso, || quae nunc te coquit et versat in pectore fixa, || ecquid erit praemi?* Eorum studiorum poetae cum rege communium egregius fructus fuit Pindari carmen, Encomium in Theronem, quo universum illud regis stemma Graecis hominibus perno-scendum proposuerat, de quo infra accuratius videbimus.

16. Theroni cum gentis suae ortum a Cadmo repeteret, id potissimum propositum fuisse, ut Anacalypteria Agrigentina Thebanorum Anacalypteriorum propaginem esse a proavis suis adlatam Agrigentinis probaret.

Nunc unum est, quod antea expediri oportet. Theroni enim ad haec studia genealogica excolenda non sola voluptas caussa fuit. Immo aliud quid accedebat, unde regno et dominationi suae praeclarum reapse subsidium et adiumentum accessurum sperabat. Hoc tale fuit. Theronis gens si re vera Thebis oriunda crederetur, fieri profecto non potuit, quin sanctissima et festissima apud Agrigentinos Cereris et Proserpinae sollemnia, Anacalypteria, una cum Theronis gente ex urbe Thebarum, in qua eisdem sacris illa numina colebantur, per varias fatorum ambages Agrigentum delata viderentur. Atque hoc plane consentaneum est maxime Theroni cordi esse debuisse. Quid enim efficacius ad regnum eius stabiliendum esse potuit, quam haec apud Agrigentinis opinio propagata: Theronis eos proavis praestantissimum hoc favoris et pacis divinae pignus debere, summa illa sacra, in quibus Agrigentum urbs dotis loco Proserpinae a Iove ipso donata celebraretur! Ac de Agrigentinorum quidem Anacalypteriis nota res est. Luculenta de eis in promptu sunt testimonia. Schol. Pind. p. 61: *ἱερὸν οἶκημα*] ὅτι εἰς Ἀνακαλυπτῆρια ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐδόθη τῇ Περσεφόνῃ et ib. paullo infra: *διὰ τὸ τὴν Ἀκράγαντα τῇ Περσεφόνῃ εἰς τὰ Ἀνακαλυπτῆρια ὑπὸ τοῦ Διὸς δοθῆναι*. Idem postea de universa Sicilia creditum est: Schol. Pind. Pyth. XII, 1 p. 421 med.; Ol. VI, 160 p. 153; Nem. I, 16 p. 429. De Thesmophoriis Agrigentinis conf. Polyæn. Strat. V, 1 et Preller, Demeter und Perseph. p. 177.

Thebanorum Anacalypteriorum memoria tam nota et celebrata non est, sed uno tamen testimonio locupletissimo nititur. Euphorionis servatum est ex ignoto carmine fragmentum apud Schol. Eurip. Phoen. 682 (Meineke, *Analecta Alexandr.* p. 87 sq): *ἀλλ' οὐπω Θῆβη πεπρωμένα κέϊτο τάλαντα. || τὴν ῥά ποτε Κρονίδης δῶρον πόρε Περσεφονείῃ, || ὃν γαιέτην ὅτε πρῶτον ὀπωπήσασθαι ἐμελλεν || νυμφιδίου σπείροιο παρακλίνασα καλύπτρην*. conf. O. Mueller, *Orch.*² p. 212 et 331. Haec Anacalypteriorum sacra apud Thebanos antiquissima fuisse inde apparet, quod Cereris et Proserpinae cultus cum fabulis de Thebarum originibus arctissime cohaeret. Ipse Cadmus, quem vetustissimum gentis suae proavom Theron ferebat, in eadem cum Cerere aede, ut deae sacerdos, habitarat itemque eius posteris; Paus. IX, 16, 5: *τὸ δὲ τῆς Δήμητρος ἱερὸν τῆς Θεσμοφόρου Κάδμου καὶ τῶν ἀπογόνων οἰκίαν ποτὲ εἶναι λέγουσι*. Euripides duarum dearum Thebas urbem plane propriam et peculiarem dicit, Eur. Phoen. 683: *ἂν (πόλιν) διώνυμοι θεαί, || Περσέφασσα καὶ φίλα || Δαμάτηρ θεά || ... ἐκτήσαντο*.

17. Plurimum referre, ut quot aetates inter Cadmum et Theronem constitutae fuerint, eruatur. In scholio ad Pind. Ol. II, 14 p. 60 grammaticum, qui *viginti septem aetates* computet, quamvis falsos terminos apposuerit, tamen verum illum et genuinum numerum servasse.

Haec igitur omnia Theron gloriabundus enarrare solebat, eisque rebus memorandis mirifice delectabatur. Verum quod plus etiam est, eximium quoque harum domus suae laudum et decorum praeconem nactus est, Pindarum, cum Emmenidarum familia, id quod maxime ex carmine Pythio VI anni Ol. 91, 3 = 494 in Xenocratem Theronis fratrem apparet, iam a flore aetatis coniunctissimum. Is igitur ut Theronis nobilitas et proavorum multiplicia fata omnibus ab oriente ad occidentem solem Graecis nota redderet, carmen ex Encomiorum genere composuit, quo Theronis stemma eloquentia illa tubae consimili celebravit. Atque hoc huius carminis consilium in ipsius exordii primis verbis elocutus erat; Schol. Pind. Ol. II, 16 p. 62 med.: καὶ μέχρι Θήρωνος τὰς ἀπάσας γενεὰς ἐπὶ τὰ πρὸς ταῖς ὀκτὼ συναριθμεῖσθαι. ταῦτα ἱστορεῖ ἐν Ἑγκωμίῳ, οὗ ἡ ἀρχὴ· Βούλομαι παιδεύειν Ἑλλάνων. conf. eadem Schol. Pind. Ol. II, 39 p. 66. Alterum eiusdem carminis fragmentum fatorum, quibus illi heroes iactati essent, vicissitudines illustrabat; Schol. Pind. Ol. II, 16 p. 61 post med. (Bergk, Poet. Lyr. Gr. I⁴, p. 417): ἐν δὲ Ῥόδον κατένασθεν' || ἐνθὲν δ' ἀφορμαθέντες ὑψηλὴν πόλιν ἀμφιμένονται, || πλείστα μὲν δῶρ' ἀθανάτοις ἀνέχοντες, || ἔσπετο δ' ἀενάου πλούτου νέφος.

Praeter haec duo fragmenta una res est, de qua in eo carmine Pindarus haud dubie luculenter exposuerat, quaeque nunc ad hanc nostram quaestionem maximi sane momenti est. Pindarus, quod propter ipsum carminis argumentum plane necessarium erat, numerum et summam omnium aetatum (γενεῶν) conceperat, quae a Cadmo ad Theronem praeteriissent, atque, quatenus quidem per carminis leges fieri potuit, nomina quoque heroum, qui singulis aetatibus respondissent, memoriae tradiderat. Is numerus in fontibus nostris cum gravi sane errore vel corruptela traditus, tamen certo, quod iam Boeckhius praeiit, remedio in integrum restitui potest. Tradit Schol. Pind. Ol. II, 14 p. 60 post med., ex eo tempore, quo Entimus et Antiphemus ex Rhodo insula profecti Gelam in Sicilia condiderint, cui expeditioni, ut scholiasta opinatur, Theronis proavi interfuerint, aetates ad Theronem 27 praeterlapsas esse: ἄρχοντες δὲ τῶν ἀποικίαν στείλαμένων Ἀντίφημος καὶ Ἐντίμος ἦσαν, ὧν μετὰ εἰκοστὴν ἐβδόμην γενεὰν Θήρων οὗτος γέγονεν. Haec aetatum summa si cum temporum illo spatio, quod dicit scholiasta, compareretur, primo adspectu non potest non plane perserva videri. Gela enim urbs condita est ab colonis Rhodiis anno Ol. 22, 4 = 689 ex luculentissimo Thucydidis testimonio VI, 6: εἰτε πέμπτῳ καὶ τετταρακοστῷ μετὰ Συρακοσῶν οἰκησιν. conf. Holm, Hist. Sic. I, 385. Iam ab eo anno ad Theronem cum scholiastes 27 γενεὰς computat, is aut error est in numero, aut in re. Atqui numerus, qui sane in eiusmodi quaestionibus plerumque in culpa est, in hoc quidem

exemplo mutandus non videtur ea de causa, quod non tam per se ipse suspectus, quam ad illud temporis spatium falso relatus videtur. Rectissime enim Boeckhius ad Schol. Pind. p. 60 extr. hanc viginti septem aetatum summam id spatium exprimere coniecit, non quod inter Entimum et Theronem, sed quod inter antiquissimum proavom Cadmum et Theronem interiectum esset. Haec duo spatia bonus ille grammaticus parum in Graecorum historia versatus inter se confuderat. Sequitur inde, ut apud Pindarum quoque in Theronis Encomio aetatum, quibus a Cadmo Theron distare diceretur, numerus viginti septem fuerit.

18. Ex XXVII Theroniani stemmatis aetatibus duodecim primae usque ad Telemachum I in clarissima luce decurrunt. Alterae duodecim, quibus Rhodi gens commoratur, alto silentio premuntur. Consurrexit gentis Genius in Telemacho II.

Hunc aetatum viginti septem thesaurum, quem ex spissis tam remotae antiquitatis tenebris eruere conati sumus, multo etiam laetius hercle acciperemus, si singulis aetatibus, id quod Theroni et Pindaro haud dubie factum facillimum fuit, singulos, qui eis convenirent, heroes nunc adscribere liceret. Sed hoc gaudium, his nostris rebus humanis nimium fortasse laetum, Fortuna nobis invidit. Ex viginti enim septem nominibus quindecim tantum sunt, quae aetatem tulerunt, quaeque certis et indubitatis antiquitatis testimoniis firmari possunt; duodecim nomina irreparabili casu ex medio illo splendidissimorum heroum et principum choro intercepta sunt. Sed quoniam irrevocabilia flere parum decorum videtur, quod solum relictum est, diligenter agamus, ut primum integras anagraphae partes quam luculentissime fieri poterit, illustremus, deinde lacunae naturam ita perscrutemur, ut tam de origine, quam de terminis, quibus circumscribitur, quae verisimillima sint, eruamus. Iam vero in hac questione optimum nunc auspiciū est, quod statim de duodecim primis eius stemmatis membris plane constat; eorum nomina in omnium ore sunt, ab optimis testibus tradita. Series vero haec est: 1 Cadmus, 2 Polydorus, 3 Labdacus, 4 Laius, 5 Oedipus, 6 Polynices, 7 Thersander, 8 Tisamenus, 9 Autesion, 10 Theras, 11 Samus, 12 Telemachus. Hae igitur duodecim aetates secundum Delphicorum sacerdotum calculos quattuor saeculorum spatium aequant. Sed, ut ferme fit, prospexit rursus Fortuna, ne nimium laetaremur. Nam post haec splendidissimae memoriae initia iam tempora sequuntur spissa caligine involuta, tanquam illa Theronis familia in tranquilla securaque obscuritate delitescens ad novos postea conatus vires colligere voluerit. Telemachus enim, Sami filius, peregrinandi et rerum longin quarum studio impulsus Thera relicta cum agmine suorum in Rhodum insulam commigrat; Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72; coll. p. 62 med.; atque ibi per quattuor rursus saecula sive, quod eodem redit, duodecim aetates Theronis illi proavi, quorum ille imaginibus delectabatur, civium optimorum quidem, sed otium cum dignitate magis, quam gloriam colentium conditione usi videntur; ac ne probabile quidem

est, vel Theronem ipsum vel Pindarum praeter virorum nomina de rebus eorum gestis multa et memorabilia proferre potuisse.

Sed his quattuor saeculis finitis novos hoc genus altioresque rursus spiritus adsumpsit et deis hominum inceptis adnuentibus nova luce Theronis proavorum domus fulsit. Anno 581 a. Chr. a Gelensibus Agrigentum conditum est (Thuc. VI, 4; Holm, Hist. Sic. I, 385). Cum igitur illo tempore Gelenses ad colonorum numerum explendum ex vetere quoque patria Rhodo viros fortes ad eius incepti societatem evocarent, ex illa Theronis proavorum stirpe strenuus quidam et generosus iuvenis exortus est, Telemachus nomine, cui non nomen tantum, sed ingenium quoque longin quarum rerum cupidum et ad magna audenda promptum cum vetere illo proavo commune esset, qui naves conscendit et Rhodo, relicta cum suorum agmine Agrigenti condendae particeps factus est. Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72. Atque huius quidem narrationis, qua Theronis proavi recto cursu Rhodo Agrigentum delati dicebantur, et Theron ipse et Pindarus auctores erant, cum secundum nonnullorum scriptorum famam aliquanto prius illi Rhodo profecti Gelam, deinde aliquot aetatibus post una cum Gelensibus novae coloniae auctoribus Agrigentum commigrasse perhiberentur. In hac controversia tutissimum haud dubie erit Pindarum ducem sequi, quamquam scholiasta mirum quantum in calculo ad Pindari sententiam adiciendo cunctatur; Schol. Pind. Ol. II, 16 p. 61: ἐνιοι δὲ φασιν, ὅτι οἱ τοῦ Θήρωνος πρόγονοι οὐδόλως ἐς τὴν Γέλαν κατῆραν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ Ῥόδου εἰς τὴν Ἀκράγαντα· ὡς καὶ ὁ Πίνδαρος λέγει· Ἐν δὲ Ῥόδον κατένασθεν· || ἐνδὲν δ' ἀφορμαθέντες ὑψηλὴν πόλιν ἀμφινέμονται, || πλείστα μὲν δ' ὧρ' ἀθανάτοις ἀνέχοντες, || ἔσπετο δ' ἀενάου πλούτου νέφος. Idem Timaeus Tauromenius censuit, ibid.: καὶ τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πινδάρου σαφηνίζεται, ὡς καὶ Τίμαιος φησιν.

19. De tribus gradibus Theroni proxumis: Telemacho, Emmenida, Aenesidamo.

Quo argumento constet, inter Telemachum et Emmenidam non recte apud Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72 Chalciopem inseri.

Ab hoc igitur Telemacho nova illius gentis in nova patria Agrigento quasi aera et altior rerum eius et studiorum cursus incipit. Ex ea domo nunc qui prodeunt, viri sunt principes, rei publicae clavom tenentes, "quique sui memores alios fecere merendo". Primum iam ipse Telemachus ille alter immortalem gloriam ea re nactus est, quod Agrigentinorum tyrannum Phalaridem, detestandum illud generis humani dedecus, seditione facta anno fere 554 (Euseb. ad Ol. 52, 3; Holm, Hist. Sic. I, 398) sustulit. Ab eo successionis ordine quartus deinde est Thero. De hac utraque re coniunctim testantur scholia. Schol. Pind. Ol. III, 68 p. 103 extr.: Τηλεμάχου καταλύσαντος τὸν τῶν Ἀκράγαντινων τύραννον Φάλαριν παῖς γίνεται Ἐμμενίδης, οὐ Αἰνησίδαμος, οὐ Θήρων καὶ Ξενοκράτης. Deinde ibid. p. 104 init.: Τηλέμαχος γάρ τις καταλύσας τὴν Φαλάριδος τυραννίδα ἐν Ἀκράγαντι τὴν βασιλείαν ἐκτήσατο.

Telemachi deinde vestigiis incedunt duo posteri, tali parente dignissimi, qui iam proxume ad ipsum Theronem nos deducunt. Eorum nunc una cum Telemachi nomina ita adscribimus, ut eadem opera numeri illi aetatum adiciantur, qui in Theroniani stemmatis laterculo eis viris conveniunt: 25 Telemachus II, 26 Emmenides, 27 Aenesidamus, Theronis pater. Est sane fama quaedam ab antiquis quibusdam testibus propagata, quae Telemachum non continuo Emmenides exceperit, sed medius inter eos insertus fuerit Chalciopius quidam; Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72 init.: Τηλέμαχος . . . κρατεῖ τῶν τόπων ἐξ οὗ Χαλκιοπέυς, οὗ Ἑμμενίδης, οὗ Αἰνησίδαμος, οὗ Θήρων. Sed Chalciopius nomen in hunc coetum non recte arcessitum esse, — id quod iam Bentleyus in Phalarideis (conf. versionem Germanicam Woldemari Ribbecki mei p. 101 sq.) suspicatus est, cum alterum utrum tantum, aut Emmenidem aut Chalciopium, admitti posse dicit, — nunc prorsus manifesto evincitur pulchra quadam O. Muelleri, Orch.² p. 322 extr. observatione. Is duo haec nomina Telemachi et Emmenidae in "loquentium", quae dicuntur, nominum numero esse intellexit, quae ad fata et mores hominum, quorum sint, exprimenda, ficta sint: Telemachum igitur eum esse, qui e longinquis longinqua petierit, quod in Theronis certe stemmate et in priorem et in posteriorem Telemachum cadit; Emmenidem vero eum, qui cum Penatibus in nova patria ad manendum consederit. Sequitur igitur, ut ante Theronem Agrigenti tres eius proavi numerati sint, id est tres aetates unum saeculum explentes. Id luculenter ipse Pindarus eo loco confirmat ubi urbem Agrigentum intra centum annos, id est quamdiu steterit omnino, praestantiorum civem nullum quam Theronem genuisse gloriatur; Ol. II, 102: τεκεῖν μὴ τιν' ἑκατόν γε ἐτέων πόλιν || φίλοις ἄνδρα μᾶλλον || εὐεργέταν πραπίσιν ἀφθονέστερόν τε χέρα || Θήρωνος.

20. Duorum in stemmate Telemachorum homonymia in causa fuit, ut duodecim proavorum nomina interciderent. Locus in scholiis (ad Ol. II, 82 p. 72), in quo amborum Telemachorum memoria in unum conflata est, supplemento inter geminatum Telemachi nomen interposito sanatur.

Iam si eorum, quae supra disputavimus, summa quaedam colligenda sit, duabus potissimum rebus operam dedimus: primum e 27 aetatibus a Cadmo ad Theronem duodecim primas suis unamquamque heroum nominibus instruximus; deinde tres postremas, novissimum ante Theronem agmen, in clarissima luce collocatas vidimus. Supersunt igitur duodecim aetates vel quattuor saecula, quae Rhodia illa eius gentis commoratione absunt, cuius in universum memoria alto silentio premitur. Unum solum constat: hanc scientiae nostrae lacunam incidere inter duorum Telemachorum nomina, prioris, qui Rhodum concessit, et posterioris, qui cum Rhodo patria Agrigentum commutavit. Iam vero aut prorsus fallimur, aut haec ipsa nominum aequalitas in causa fuit, ut omnia eius stemmatis nomina, quae in medio posita fuerant, interciderent. Facillime enim grammatici

vel librarii alicuius, harum rerum memoriam minus attente conscribentis, oculi a priore nomine ad posterius homonymum aberrare potuerunt. Locus est classicus in scholiis Pindaricis, quo de Theronis proavorum fatis satis copiose exponitur. Ibi in lectione tradita in codicibus unius tantummodo Telemachi mentio fit eique, quod longe perversissimum est, ambae illae expeditiones tribuuntur: prior e Thera in Rhodum, et posterior, quattuor saeculis a priore remota, ex Rhodo in Siciliam. Praeterea verba quaedam conclamata et desperata inesse creduntur, quibus nondum quisquam certam medicinam adhibuit. Traditur Schol. Pind. Ol. II, 82 p. 72 init. et med.: Κλύτιος ἔμεινεν ἐν Θήρῃ τῇ νήσῳ, ὃ δὲ Τηλέμαχος κατέκει ἐν χώρῃ, ὅθεν συλλέξας δύναμιν ἔρχεται εἰς Σικελίαν. Boeckhius ad χώρ. vocabulum adscribit: *Haec vox aperte corrupta est.*

Sed locus omni confusione et litterarum corruptelae suspicione liberatur, si statuamus, librarium in codice vetustiore describendo a prioris Telemachi ad posterioris nomen aberrasse omissis omnibus, quae interiecta erant de priore Telemacho eiusque posteris, denique de mirifica illa amborum ὁμωνυμία. Iam igitur ut et vitii origo demonstretur, et eorum, quae deperdita sunt, argumentum, quantum fieri possit, adumbretur, hunc in modum grammatici verba redintegrare ausi sumus: Σάμος . . . ἔσχεν υἱὸς δύο, Τηλέμαχον καὶ Κλύτιον, ὧν ὃ μὲν Κλύτιος ἔμεινεν ἐν Θήρῃ τῇ νήσῳ, ὃ δὲ [Τηλέμαχος μετέστη εἰς Ῥόδον, οὐπὲρ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ εὐτυχούντων ἐστὶ καὶ ὁ τρισκαίδεκατος, κληθεὶς καὶ αὐτὸς] Τηλέμαχος, κατέκει ἐν χώρῃ, ὅθεν συλλέξας δύναμιν ἔρχεται εἰς Σικελίαν καὶ κρατεῖ τῶν τόπων. Recte scriptum est ἐν χώρῃ, quod usu loquendi sollemni est: "suo loco, loco sueto"; Xen. Oec. III, 3: τοῖς μὲν ὅπου ἔτυχεν ἕκαστον καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρῃ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται. conf. Blomfield ad Aesch. Ag. 77. Imperfectum κατέκει, quod ad priorem Telemachum, qui Rhodum advena ingreditur, nullo modo referri potest, optime in Telemachum alterum convenit, cui Rhodus primum domicilium fuit, antequam in peregrinas terras discederet.

21. Ex stemmatis Theroniani numero XXVII aetatum Cadmi epocham facile in annum, 1382 a. Chr. constitui posse. Eam num ipsi Delphici sacerdotes sanxerint, tam diu in incerto esse, dum aliarum anagrapharum consensus accesserit.

Prodiit igitur ex hac nostra quaestione numerus elegans et satis mundus atque rotundus: viginti septem aetates, iusta novem saecula aequantes; atque facile existumare licet, quantopere viro optumo Theroni hoc illustrissimorum proavorum agmen contemplanti cor in sinu riserit. Quamquam nobis nunc sane in hac quaestione aliud quid in his laterculis longe gravius et scitu dignius videatur. Nobis ea nunc mens est, ut, ecquidnam calculi illi lucri ad antiquae chronologiae incunabula illustranda adferant, circumspeciamus. Atque primo quidem adspectu lautissimas sane epulas promittunt. Quid enim iam impedit, quominus Cadmi, novem saeculis a Therone distantis, aetatem accuratius iam et certis

annorum numeris definire audeamus? Id sane sic simpliciter a Therone proficiscentibus nondum succedere potest. Sed Thero, quod supra demonstravimus, tribus aetatibus (Aenesidami, Emmenidae, Telemachi), vel, quod idem est, uno integro saeculo ab anno clarissimo epochae Delphicae, quo anno ludi Pythii primum coronarii facti sunt, Ol. 49, 3 = 582, distat. Eo igitur uno saeculo deducto, si iam ab anno epochae Delphicae 582 octo saeculis retro adscendamus, fieri profecto non poterit, quin Cadmi annus primus, qualis in sacerdotum Delphicorum laterculis constitutus esset, sua sponte se nobis offerat: annus 1382 a. Chr. n. Atqui Cadmi epocha inventa nequaquam iam arduum erit, plurimarum rerum reliquarum, quarum a Cadmo intervalla plerumque nota et volgata sunt, tempora facili computo concipere. Sed cavendum in hoc negotio maxime est, ne quae demonstranda demum sunt, pro iam demonstratis sumamus. Nam unum nunc est, quod in illo tam eleganti Theronis stemmate religiosissime quaeri oportet: utrum utro prius atque antiquius sit: num Cadmi epocha iam antiquitus certo fixa et stabilita viginti septem illas aetates pepererit; an contra post viginti septem aetates ab eruditis in Theronis aula adornatas Cadmi tempus, nullo aliarum anagrapharum respectu habito, sic simpliciter accesserit. Ad hanc quaestionem diiudicandam haec unica via patet, ut num in aliis quoque heroum genealogiis eundem Cadmus locum constanter obtineat, eruere temptemus. Ac sunt sane nonnullarum anagrapharum vestigia ad nos perlata, quae luculentam cum illis Theronis calculis similitudinem ostendunt. Quamquam in eis unum praemonendum est. Non Cadmi profecto aetas illa fuit, quam omnium primam chronologiae magistri ut certum fixumque in rerum Graecarum memoria cardinem constituerint; eam tali honore non dignati sunt; immo alia duo sunt facta longe clariora et celebratiora, quibus veteres illi temporum gubernatores hunc principatum tribuerunt: Argonautarum expeditio et bellum Septem ducum contra Thebas.

22. In rerum mythicarum memoria omnium primis duobus factis chronographos Delphicos tempora fixa et certa attribuisse: Argonautarum expeditioni et bello Septem ducum contra Thebas.

Haec duo facta tanquam duo inconcussa in medio temporum flumine saxa ferreis quasi vinculis et clavis devinxerunt. Atque aliud praeterea artificium accessit. Non diversam eorum factorum aetatem, sed paene unam eandemque esse voluerunt, ut pauci tantummodo anni inter ea interiecti essent. Ex ea vero Argonautarum expeditionis et belli Septem ducum temporum aequalitate notabile est mirificum quendam in nonnullis heroum genealogiis consensum et concentum natum esse. Quo in genere nunc ad nostram rem maxime facit, quod Herculis et Polynicis posterius *συμμέτρως* alteri iuxta alteros per complures aetates incedunt. Nam quemadmodum Polynices cum bello Septem ducum, ita Hercules cum Argonauticis coniunctissimus est. Herculem enim eius expe-

ditionis socium fuisse carminibus vetustissimis traditum erat, idque in Delphicis quoque chronicis expressum fuisse, Pindari testimonio luculenter comprobatur, qui de heroibus ad Iasonem Iolcum confluentibus haec dicit Pyth. IV, 171: τάχα δὲ Κρονίδαο Ζηνὸς υἱοὶ τρεῖς ἀκαμαντομάχαι || ἦλθον Ἀλκμήνας θ' ἑλικοβλεφάρου Λήδας τε. Hinc pulcherrima illa clarissimarum domuum congruentia nata est: 1 Hercules, 2 Hyllus, 3 Cleodaeus, 4 Aristomachus, 5 Aristodemus, Proclis et Eurysthenis pater; deinde in Labdacidarum domo prorsus convenienter: 1 Polynices, 2 Thersander, 3 Tisamenus, 4 Autesion, 5 Theras, Proclis et Eurysthenis pupillorum tutor. Haec tam illustrium stirpium, plurimis fabulis celebratarum, symmetria inter fundamenta profecto et principia chronologiae Delphicae fuit. Quae si reputemus aliquantum iam lucri nos fecisse confitendum erit. Nam ea Heraclidarum et Polynicis posterorum congruentia nonne ita uti licebit, ut quae de alterius utrius partis chronologia certa et explorata sint, ea confestim ad alteram quoque transferre possimus?

23. Argonautarum et Herculis in canone Delphico tempora egregie illustrat praestantissimus Pindari locus Pyth. IV, 10 de *septendecim* aetatum intervallo inter Euphemum Argonautam et Battum Cyrenarum conditorem.

De Herculis vero et Heraclidarum temporibus eximia Fortunae benignitate ita prospectum est, ut quid de eis in Delphico tabulario consignatum fuerit, optimo et luculentissimo teste nobis innotuerit. Extat enim locus praestantissimus atque his studiis fructuosissimus apud Pindarum, unde Argonautarum et Herculis temporibus definiendis mira lux affulget. Narrat poeta in carmine Pythio IV de Medae vaticinio, quod illa Argonautis ediderit, cum gleba fatalis, qua sors futuri in Libya et Cyrenis regni portendebatur, pessimo omine e navi excidisset. Hoc enim pignus cum Argo navis ex Libya discedens ancoras tolleret, Eurypylus, heros ibi domesticus, Euphemo, Neptuni filio, uni ex Argonautis, de manu in manum tradiderat, Pind. Pyth. IV, 37: χεῖρ' οἱ χεῖρ' ἀντερείσας δέξατο βώλακα δαμονίαν. Sed, triste dictu, munus praeclarum negligentia ministrorum, cum navis Theram insulam praeterveheretur, ventorum turbine subito exorto e navi in mare decussum erat; Pind. Pyth. IV, 40: ἢ μὲν νῦν ὤτρυνον θαμὰ || λυσιπόνους θεραπόντεςσιν φυλάξαι: τῶν δ' ἐλάθοντο φρένες: || καὶ νῦν ἐν τᾷδ' ἀφθιτον νάσῃ κέχυται Λιβύας || εὐρυχώρου σπέρμα πρὶν ὥρας. Quae iactura cum omnes horrore percussisset, Medea vaticinata est: Tristia haec sane esse, sed nondum desperata; illud, quod initio in fatis fuerit, quarta ab Euphemo progenies ut Libyam occuparet, fieri iam non posse; sed ita deis immortalibus placitum esse, ut decima septima ab Euphemo aetas prisci illius pignoris tandem fructum serum quidem, sed beatissimum caperet; Pind. Pyth. IV, 6: χρῆσεν οἰκιστῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύας ἱερὰν || νᾶσον ὡς ἦδη λιπὼν κτίσσειεν εὐάρματον || πόλιν ἐν ἀργινόνenti μαστῷ, || καὶ τὸ Μηδείας ἔπος ἀγκοῖσαι || ἐβδόμα σὺν καὶ δεκάτῃ γενεᾷ Θήραιον, || Αἰήτα τὸ

ποτέ Ζαμενής || παῖς ἀπέπνευσ' ἀθανάτου στόματος. Pindarus igitur ab Cyrenis a Batto οικιστῇ conditis ad Euphemum, Batti atavom, et Argonautarum expeditionem aetates *septendecim* computat.

24. Argonautarum expeditionis epocham qui e Delphicae chronologiae rationibus aetates numerando computare velit, ei non a Cyrenarum coloniae anno natali, sed ab aerae Delphicae anno principali 582 proficiscendum esse.

De Cyrenarum a Batto, Polymnasti filio, conditarum epocha nunc post egregiam Arnoldi Schaefer disputationem in Museo Rhen. vol. 20 (1865) p. 294 plane constare videtur; annus est 623 a. Chr. Dicit enim Solinus 27, 44 p. 146 ed. Mommsen: Cyrenas anno 586 post Troiam captam conditas esse, adicitque verba aureola: *Quae domus Callimacho poetae fuit patria*. Inde rectissime Schaefer collegit, ipsius Callimachi illum computum esse. Is enim cum Atticis, velut cum auctore marmoris Parii, Epocham 24, Troiae excidium ad annum 1209 a. Chr. rettulerat; conf. Brandis, de Temporum Graec. vetust. rat. p. 13. Ab hoc anno 1209 si demas annos 586, annus conditae Cyrenarum coloniae efficitur 623 a. Chr. Iam vero reminiscendum est, Pindarum a Batto οικιστῇ ad Euphemum Argonautam XVII aetates numerasse, quae annis 567 respondent. Hunc igitur annorum numerum si ad annum natalem Cyrenarum adiciamus, Argonautarum expeditionis epocham e Pindari quidem calculis propemodum concipere licebit in annum 1190 a. Chr. Sed unum est, quod scrupulum de hoc anno moveat. Initia aetatum, quarum computatione Delphici sacerdotes tempora ordinarunt, sine dubio certa et fixa fuerunt. Itaque primo aliquo initio opus erat, unde semper in numerando exiretur et a quo omnia intervalla computarentur. Tali vero tamque conspicuae omnium, ut ita dicam, epocharum epochae constituendae non hercle apta erat res, quae licet memorabilis esset, tamen unius tantum Graecorum populi fata spectaret; immo factum aliquod requirebatur, quod omnium Graecorum mentes oculosque in se converteret, quo non humanarum tantum, sed divinarum etiam rerum novus ordo inauguratus videretur. Accedit, ut Delphicos temporum gubernatores tale potissimum factum elegisse credibile sit, quod in Amphictyonum annalibus et in Apollinis religione pro aliquo rerum cardine habitum sit, unde magna maxumque salutaris rerum publicarum et privatarum conversio exorta esset. His omnibus consideratis et perpensis, quae animos vetustissimorum illorum chronologiae quasi parentum post belli Crisaei turbas sedatas commovere et huc illuc iactare debuerunt, quid quaeso unquam verisimilius et probabilius videri potest, quam ad hunc talem tamque illustrem terminum constituendum electum esse illum annum, quo ludi Pythii coronarii facti sunt, annum Ol. 49, 3 = 582.

25. Ab anno epochae Delphicae 582 a. Chr. facta quaeque clarissima ad Pindari normam computantibus numeri elegantes et rotundi se offerunt; Argonautica *sex* saeculis distant, Cadmus *octo*.

Hunc igitur annum 582 a. Chr. sacerdotes Delphici tanquam aliquod miliarium aureum constituerunt, a quo rerum gestarum clarissimarum intervalla aetatibus numerandis metirentur. Atque id vere a nobis ita contendi, haec quoque res fidem facere potest, quod numeri semper mirum quantum elegantes et rotundi efficiuntur, si ab illo initio profecti antiquissimorum historiae mythicae factorum tempora computemus. Quod facile exemplis comprobatur. Pindarus Pyth. IV, 10 septendecim aetates a Batto τῷ οἰκιστῇ ad Euphemum Argonautam, — ipso Euphemo, id quod semper recordari oportet, secluso —, praeterlapsas testatur. Eis si unam aetatem, quae inter Cyrenas anno 623 conditas et annum principem aerae Delphicae 582 interiecta est, adiciamus, Euphemus ab hoc miliario aureo duodeviginti aetatibus remotus erit, quibus sex munda rotundaque saecula respondent, ut hoc iam satis nunc confidenter pronuntiare liceat: Argonautarum expeditionem, deinde Herculis res et vitam, denique bellum Septem ducum adversus Thebas, haec omnia, quae altera alteris aequalia sunt, Delphicos illos temporum gubernatores in aetatem ab epochae Delphicae anno sollemni 582 undevicesimam rettulisse, quae aetas spatium triginta trium annorum ab a. 1183 ad 1216 explet. Ex his principiis, quid de Cadmo sequatur, manifesto iam apparet. Is a Polynice sextus est, id est duobus integris saeculis remotus; primus igitur Cadmi annus erit 1383 a. Chr., quem annum paullo supra in stemmate Theroniano huic atavorum atavo assignatum invenimus.

26. Septendecim Batti proavorum, de quibus Pindarus Pyth. IV, 10 testatur, tempora quidem egregie definiri posse, nomina tantum non omnia tenebris sepulta iacere.

His ita stabilitis dubitare iam non licet, quin Theronis proavorum laterculi haud minus, quam Euphemidarum stemma Delphicae officinae artem et diligentiam spirent. Sed unum etiam nunc officium nostrum restat. Quaeritur, num Batti quoque Cyrenarum conditoris inde ab Euphemo Argonauta proavos septendecim nominibus suis salutare atque compellare nobis liceat, quemadmodum in Theronis maioribus maxuma saltem ex parte fieri potuit. Verum res non boni ominis est. Statim iam in limine confitendum est: in Euphemidarum stemmate instaurando Fortunae rotam longe se nobis iniquiorem et magis invidam praebuisse, quam in Labdacidis. Ex sedecim ante Battum, Polymnasti filium (Pind. Pyth. IV, 59), heroibus praeter ipsum Polymnastum duo tantum nomine tenus nobis innotuerunt: Euphemi ex Malacha sive Lamacha Lemnia filius; *Leucophanes*; deinde huius Leucophanis pronepos *Samus* sive *Sesamus*; de ambobus optime disseruit O. Mueller

Orch.² p. 301 et 459. In fatis erat, ut eius gentis, quae Cyrenas postea conditura esset, auctor ex Argonautarum cum Lemniis mulieribus nuptiis prodiret; Pind. Pyth. IV, 251: ἐν τ' Ὀκεανοῦ πελάγεσσι μίγεν πόντῳ τ' ἐρυθρῷ || Λαμνιᾶν τ' ἔθνει γυναικῶν ἀνδροφόνων || ἐνθα καὶ γυῖων ἀέθλοις ἐπεδείξαντο ἰν' ἐσθάτος ἀμφίς, || καὶ συνεύνασθεν. Euphemo Malacha obtigerat; Schol. Pind. Pyth. IV, 455 p. 371: οἱ γὰρ Ἀργοναῦται ἐν τῇ Λήμνῃ ταῖς Λημνιάσιν ἐπλησίασαν, ἐν οἷς καὶ Εὐφημος Μαλάχῃ συνελθὼν Λευκοφάνῃ ἐποίησεν. Lamacham eandem vocat Tzetzza ad Lycophr. 886, vol. II p. 859 ed. Mueller. Sesamus, Leucophanis propnepos, in eorum agmine fuit, qui cum Thera rege Lacedaemone relicta in Theram insulam traiecerunt ibique Penates constituerunt; Schol. Pind. Pyth. IV, 88 p. 350: Θήρας δ' Αὐτεσίωνος... εἰς τὴν Θήραν ἐκτοπίζει: συνὴν δὲ αὐτῷ καὶ Σάμος, οὐ ἀπόγονος Βάττος, et Schol. Apollon. Rhod. IV, 1750: Εὐφημος] εἰς δὲ τις αὐτοῦ τῶν ἀπογόνων Σήσαμος ψικισεν Θήραν, οὐ ἀπόγονος γέγονεν Ἀριστοτέλης (i. e. Βάττος, cf. Pind. Pyth. V, 87). conf. Schol. Pind. Pyth. IV, 455 p. 372, lin. 7. Hunc Samum sive Sesamum rex Theras magni aestimasse videtur, siquidem filium suum in Thera susceptum (Herod. IV, 149) in amici honorem eodem, Sami, nomine nuncupavit. Samum enim Therae filium, Telemachi patrem, iam supra (p. XX) in Theronis proavorum serie invenimus.

27. Spartanorum regum apud Herodotum VII, 204 laterculum cum Pindari calculis accuratissime congruere.

Cum hoc Delphicorum sacerdotum canone, quo Herculis res te vitam in XIX aetatem ante annum aerae Delphicae 582 rettulerunt, egregie congruit regum Lacedaemoniorum (Agiadarum) ab Hercule ad Leonidam laterculus, quem cum alii servarunt, tum optime Herodotus VII, 204, modo nominibus illis apud Herodotum viginti et uni inseras unum nomen in media fere serie inter Hegesilaum et Archelaum: nomen *Menelai*, ut viginti duo fiant. Id nomen laterculo addendum esse, fretus testimonio Epitomatoris Barbari in Eusebio ed. Schoene vol. I Append. p. 218 sub 42^b lin. 8 acutissime et egregie demonstravit Io. Brandis, de Temp. Graec. ant. rat. p. 30. Hoc supplemento recepto Herculis in hoc quoque laterculo tempora ad aetatem, quae XIX est ante annum principem aerae Delphicae, reiciuntur. Is vero tot tam diversorum calculorum consensus promero Fortis alicuius Fortunae casu et lusu haberi iam nequit.

SCHOLAE

SECUNDVM ORDINES DISCRIPTAE

I. ORDINIS THEOLOGORVM EVANGELICORVM

1. Professores ordinarii

- GVILELMVS LVDOVICVS KRAFFT Dr. *Publice* I. Historiam ecclesiae aevi recentioris tradet bis p. h. d. Sat. h. IX et X. *Privatim* II. Historiae ecclesiasticae partem primam usque ad Caroli M. tempora enarrabit quinquies p. h. h. X.
- GVILELMVS IVLIUS MANGOLD Dr. *Publice* I. Historiam canonis Novi Testamenti enarrabit bis p. h. d. Sat. h. XI et XII. *Privatim* II. Evangelium secundum Ioannem interpretabitur quinquies p. h. h. XI. III. Introductionem in Novum Testamentum quinque p. h. scholis tradet h. XII.
- ADOLFVS HERM. HENR. KAMPHAVSEN Dr. *Publice* I. Seminarii regii exercitationes ad Vetus Testamentum spectantes moderabitur. *Privatim* II. Geneseos librum explicabit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VIII. III. Theologiam Veteris Testamenti docebit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IX.
- THEODORVS CHRISTLIEB Dr. *Publice* I. In seminario regio exercitationes tam homileticas quam catecheticas moderari perget d. Lun. h. III et Merc. h. v. *Privatim* II. Cultus evangelici doctrinam et artem catecheticae tradet quinquies p. h. h. IX. III. Recentiorum philosophorum de religione et Deo notiones exponet bis dieb. Lun. et Iov. h. v.
- GVILELMVS FRIDERICVS BENDER Dr. *Publice* I. Exercitationes historico-dogmaticas seminarii regii sueto more moderari perget. *Privatim* II. Ethicam christianam quater p. h. d. Mart. Merc. Iov. Ven. h. X docebit.
- LVDOVICVS LEMME Dr. *Publice* I. Exercitationes ad theologiam systematicam spectantes in seminario regio moderabitur. *Privatim* II. Theologiam dogmaticam quinquies p. h. h. X docebit. III. Symbolicam quinquies p. h. tradet h. XI.

2. Professores extraordinarii

- CAROLVS BENRATH Dr. *Privatissime et gratis* I. Anselmi Cantuariensis librum 'Cur Deus homo' interpretabitur d. Merc. h. VIII. *Privatim* II. Historiae ecclesiasticae partem secundam (a Caroli Magni temporibus usque ad Reformationem) exponet quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IV.

CAROLVS BVDDE Dr. *Privatissime et gratis* I. Exercitationes hebraicas instituet bis p. h. h. p. st. *Privatim* II. Librum Iobi interpretabitur quater p. h. h. VIII.

3. *Privatim docentes*

FRIDERICVS SPITTA Lic. *Privatim* I. Historiam aevi apostolici breviter delineabit bis p. h. d. Merc. VII et VIII. II. Theologiam pastorem docebit bis p. h. d. Sat. h. VII et VIII. III. Exercitationes liturgicas moderabitur bis p. h. d. Merc. h. XI et XII.

FRIDERICVS SCHNAPP Lic. *Gratis* I. Epistolam Pauli ad Philippenses datam explicabit, semel p. h. d. Mart. h. v. *Privatim* II. Priorem Pauli apostoli ad Corinthios epistolam interpretabitur quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XI.

II. ORDINIS THEOLOGORVM CATHOLICORVM

1. *Professores ordinarii*

FRANCISCVS HENRICVS REVSCH Dr. *Publice* I. Patrologiam docebit ter p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. h. IX. *Privatim* II. Genesin explanabit quater p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X.

IOSEPHVS LANGEN Dr. *Publice* I. S. Pauli epistolas quas vocant pastorales interpretabitur semel p. h. die Merc. h. XI. *Privatim* II. Introductionem in libros Novi testamenti tradet ter p. h. dieb. Lun. Iov. Ven. h. XI. III. Historiae ecclesiasticae p. II enarrabit quinque p. h. dieb. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. XII.

HYBERTVS THEOPHILVS SIMAR Dr. *Publice* I. Doctrinas dogmaticas, quae ad Christi gratiam spectant, tractabit bis p. h. dieb. Mart. et Iov. h. X. *Privatim* II. Theologiae dogmaticae p. I docebit sexies p. h. h. VIII.

CAROLVS HENRICVS KELLNER Dr. *Publice* I. Historiam Iudaeorum inde a temporibus Maccabaeorum usque ad an. 70 p. Chr. n. enarrabit semel p. h. Sabato h. IX. II. Exercitationes homileticas die Merc. h. III. III. Exercitationes catecheticas die Ven. moderabitur h. v. *Privatim* IV. Theologiae pastoralis p. I docebit ter p. h. dieb. Lun. Merc. Ven. h. IX.

FRANCISCVS KAVLEN Dr. *Publice* I. Actus apostolorum explicabit bis p. h. dieb. Mart. et Iov. h. IV. *Privatim* II. Introductionis in libros s. scripturae partem specialem tradet quater p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XII.

IOH. HENRICVS SCHROERS Dr. *Publice* I. Historiam ecclesiasticam saeculi XIV et XV enarrabit bis p. h. dieb. Mart. et Iov. h. v. *Privatim* II. Historiae ecclesiasticae p. I quinque p. h. dieb. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. IX.

IAC. ARNOLDVS KIRSCHKAMP Dr. *Publice* I. Argumenta pro Dei existentia ex natura de prompta tractabit semel p. h. die Ven. h. XI. *Privatim* II. Theologiam moralem specialem exponet quinque p. h. dieb. Lun. Merc. Ven. h. X, dieb. Mart. Iov. h. XI. *Privatissime et gratis* III. Illas partes summae theol. s. Thomae Aquinatis interpretabitur, quae doctrinam de affectibus et virtutibus continent. bis p. h. die Lun. h. v et VI.

2. *Professor extraordinarius*

BERNARDVS FECHTRVP Dr. *Publice* I. Historiam pontificum Rom. saeculi XI enarrabit bis p. h. h. p. st. *Privatim* II. Liturgicam docebit quater p. h. dieb. Lun. Merc. Iov. Sab. h. XI.

3. *Privatim docens*

GODOFREDVS HOBERG Dr. *Privatim* Librum Danielis prophetae explicabit ter p. h. dieb. Lun. Mart. Iov. h. III.

III. ORDINIS IVRECONSULTORVM

1. *Professores ordinarii*

HVGO HAELSCHNER Dr. *Privatim* I. Ius ecclesiasticum Evangelicorum ter p. h. h. VIII docebit. II. Ius naturae sive philosophiam iuris tradet quinquies p. h. h. IX.

IOANNES FRIDERICVS DE SCHVLTE Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio exercitationes iuris ecclesiastici moderabitur die Mart. h. VI. *Privatim* II. Ius privatum germanicum dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IX. III. Ius cambiorum die Merc. Sat. h. XII. IV. Ius mercaturae et maritimum dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VIII. V. Ius ecclesiasticum catholicorum et evangelicorum dieb. Merc. Sat. h. VIII—X.

GVILELMVS ENDEMANN Dr. *Publice* I. Processum civilem extraordinarium tradet die Merc. h. XI. *Privatim* II. Processum civilem ordinarium docebit quater, dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XI. III. Processum et ius concursus bis dieb. Lun. et Iov. h. XII. IV. Exercitationes iuris commerciorum instituet bis dieb. Mart. et Ven. h. XII.

AVGVSTVS BECHMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio exercitationes iuris Romani moderabitur die Ven. h. v et VI. *Privatim* II. Institutiones iuris Romani docebit quinquies h. X. III. Historiam iuris Romani enarrabit quinquies h. XI.

HERMANNVS HVEFFER Dr. *Publice* I. Ius honorum ecclesiasticorum tam ex iuris communis quam ex recentiorum legislationum, imprimis Borussiae et Francogalliae praeceptis tradet dieb. Mart. et Iov. h. v. *Privatim* II. Ius publicum Germaniae et Borussiae quinquies p. h. h. XII docebit. III. Ius gentium quater p. h. h. XI exponet.

CONRADVS HVBERTVS HVGO LOERSCH Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio exercitationes iuris Germanici privati historicas instituet die Iov. h. v et VI. *Privatim* II. Historiam iuris Germanici docebit quinquies h. IX.

ERNESTVS ZITELMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio societati iuris Romani praeerit die Mart. h. VI et VII. *Privatim* II. Pandectarum partis prioris dimidium tradet d. Mart. Merc. Iov. Ven. h. XI. III. Ius hereditarium docebit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X. IV. Exercitationes exegeticas instituet d. Lun. v et VI.

2. *Professores extraordinarii*

ALFREDVS NICOLOVIVS Dr. scholas non habebit.

FRIDERICVS OETKER Dr. *Privatissime et gratis* I. In seminario regio exercitationes iuris criminalis moderabitur d. Merc. h. VI—VIII. *Privatim* II. Ius poenale Germanicum docebit quinquies dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VIII, die Merc. h. X. III. Processum criminalem docebit quater dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X.

3. *Privatim docentes*

ERNESTVS LANDSBERG Dr. *Privatim* Pandectarum partis prioris dimidium docebit diebus Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. XII.

MAXIMILIANVS RVEMELIN Dr. *Privatissime et gratis* I. Exercitationes iuris Romani practicas in usum tironum instituet die Merc. h. v et VI. *Privatim* II. Ius familiare docebit die Lun. et Sat. h. XI.

IV. ORDINIS MEDICORVM

1. *Professores ordinarii*

GVSTAVVS VEIT Dr. *Publice* I. Gynaecologiae partem tradet d. Merc. h. VII. *Privatim* II. Exercitationes practicas in clinico gynaecologico moderabitur quotidie h. XII.

FRANCISCVS DE LEYDIG Dr. Lectiones non habebit.

EDVARDVS PFLVEGER Dr. *Publice* I. Seminarium physiologicum quotidie moderari perget. *Privatim* II. Physiologiam generalem specialisque partem primam i. e. animalem d. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. IX docebit. III. Cursum physiologiae chemicae d. Mart. et Ven. h. II et III habebit.

HVGO RVEHLE Dr. *Publice* I. De morbis renum disseret semel d. Ven. h. XII. *Privatim* II. Clinicum et polyclinicum medicum moderari perget quotidie h. X³/₄—XII.

CAROLVS KOESTER Dr. *Privatissime et gratis* I. Laboratorium pathologicum moderabitur quotidie. *Privatim* II. Pathologiam generalem quater h. VIII, semel h. v docebit. III. Cursum demonstrativum anatomiae pathologicae bis h. IV et v cum exercitationibus rite obducendi cadavera prout materia suppetet instituet. IV. Cursum microscopicum anatomiae pathologicae bis h. VII et VIII habebit.

THEODORVS SAEMISCH Dr. *Publice* I. De oculi morbis interioribus disseret adiunctis demonstrationibus pathologicis anatomicis d. Iov. h. II. *Privatim* II. Clinicum ophthalmiatricum moderabitur dieb. Lun. Mart. Ven. h. VIII. III. Cursum ophthalmoscopicum instituet d. Merc. h. II et III. IV. Cursum functionum oculi perturbatarum diagnosticum habebit d. Iov. h. VIII.

CAROLVS BINZ Dr. *Privatissime et gratis* I. Laboratorium pharmacologicum una cum Dr. GEPPERT instituet quotidie. *Privatim* II. Pharmacologiae alteram partem una cum formulari docebit d. Lun. Mart. Merc. Ven. h. III.

ADOLPHVS LIBER BARO DE LA VALETTE ST. GEORGE Dr. *Publice* I. Laboratorium anatomicum una cum NVSSBAVM P. E. moderari perget quotidie. *Privatim* II. Anatomiam generalem tradet d. Lun. Merc. Ven. h. VII. III. Demonstrationes et exercitationes microscopicas una cum NVSSBAVM P. E. instituet d. Mart. Iov. Sat. h. VII. IV. Cursum microscopicum d. Lun. et Ven. h. VIII habebit.

FRIDERICVS TRENDLENBURG Dr. *Publice* I. Akiurgiae capita selecta tradet semel d. Ven. h. v. *Privatim* II. Clinicum et polielinium chirurgicum moderabitur quotidie h. IX—X³/₄. III. Cursum operationum chirurgicarum instituet quotidie h. VI—VIII.

2. Professor ordinarius honorarius

WERNERVS NASSE Dr. *Privatim* Clinicum psychiatricum moderabitur d. Merc. h. v et VI.

3. Professores extraordinarii

HERMANNVS SCHAAFFHAUSEN Dr. *Publice* I. Generis humani historiam primitivam tractabit d. Lun. et Iov. h. III. II. Encyclopaediam artis medicae tradet d. Mart. h. III. *Privatim* III. Demonstrationes et exercitationes microscopicas physiologiam generalem illustrantes dieb. Lun. Mart. et Iov. h. XII.

IOSEPHVS DOVTRÉLEPONT Dr. *Publice* I. De morbis syphiliticis aget d. Iov. h. IV. *Privatim* II. Clinicum morborum cutis et syphiliticum moderabitur d. Merc. et Sat. h. XII.

CAROLVS FINKELNBURG Dr. *Publice* I. De climatibus d. Lun. h. VI. *Privatim* II. Hygieinem dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. v.

CAROLVS DE MOSENGEIL Dr. *Publice* I. Selecta capita therapiae chirurgicae (Heilgymnastik und Massage) tradet semel p. h. die Iov. h. III. *Privatim* II. Cursum fascias applicandi bis p. h. d. Lun. et Iov. h. II.

MAVRICIVS NVSSBAVM Dr. *Publice* I. Anatomiam nonnullorum vertebratorum docebit d. Merc. h. X. II. Laboratorium anatomicum una cum LIBERO BARONE DE LA VALETTE ST. GEORGE P. O. moderari perget quotidie. *Privatim* III. Demonstrationes et exercitationes microscopicas una cum LIBERO BARONE DE LA VALETTE ST. GEORGE P. O. instituet d. Mart. Iov. Sat. h. VII. IV. Anatomiam organorum sentiendi tradet d. Mart. Iov. h. VIII.

DITTMARVS FINKLER Dr. *Publice* I. Laboratorium clinicum quotidie moderari perget. *Privatim* II. Propaedeuticam clinicam dieb. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. IV una cum Dr. PRIOR moderabitur.

FRIDERICVS FVCHS Dr. *Publice* I. De principiis generalibus philosophiae naturalis disseret semel h. p. i. *Privatim* II. Iatrophysices capita selecta tradet bis terve h. p. i.

HVGIO RIBBERT Dr. *Publice* I. De morbis infectiosis semel h. p. st. *Privatim* II. Cursum ad introductionem in histologiam pathologicam instituet bis d. Mart. h. III—v.

HENRICVS WALB Dr. *Publice* I. De morbis narium et faucium d. Mart. h. v. *Privatissime et gratis* II. Polielinium otiatricum moderari perget dieb. Merc. et Ven. h. II¹/₂. III. Studia in laboratorio clinico reget h. p. st.

4. *Privatim docentes*

- IOSEPHVS KOCKS Dr. *Gratis* Cursum operationum obstetriciarum quater instituet h. p. st.
 CAROLVS BVRGER Dr. *Gratis* I. De morbis narium et laryngis capita selecta tractabit
 semel. *Privatim* II. Cursum laryngoscopiae et rhinoscopiae habebit bis. *Privatissime et*
gratis III. Polielinium morborum narium et laryngis moderabitur quotidie.
 SIGFRIDVS WOLFFBERG Dr. *Gratis* I. Hygienen infantum, puerorum, scholae tradet, semel
 p. h. h. IV. *Privatissime et gratis* II. Colloquium et studia hygienica semel p. h.
 GVILELMVS KOCHS Dr. *Gratis* I. De physiologia organorum sentiendi d. Ven. h. XI. *Privatim* II. Repetitorium partium selectarum physiologiae bis h. p. st.
 THEODORVS RYMPF Dr. *Gratis* I. Pathologiam et therapiam specialem morborum cerebri
 semel h. p. st. *Privatim* II. Exercitationes neurologicas polielinicas d. Lun. et Iov. h. III.
Privatissime et gratis II. Laboratorium neurologicum quotidie h. p. st.
 OSCARVS WITZEL Dr. *Gratis* I. Chirurgiae specialis partem I docebit d. Mart. h. VII. *Privatim* II. Cursum operationum chirurgicarum una cum TRENDLENBURG P. O. instituet
 quotidie h. VI et VII. III. De cognoscendis morbis chirurgicis aget bis d. Iov. et Ven. h. VII.
 AEMILIVS VNGAR Dr. *Privatim* I. Medicinam forensem docebit d. Lun. Mart. h. VII. II. Polielinium infantum moderabitur bis d. Mart. et Ven. h. II. III. De vaccinatione cum exercitationibus semel h. p. st.
 DITERICVS BARFVTH Dr. *Gratis* I. De cerebro et medulla spinali aget semel d. Sat. h. X.
Privatim II. Osteologiam et syndesmologiam docebit bis d. Merc. et Sat. h. VIII.
 GEORGIUS KRVKENBERG Dr. *Gratis* I. Pathologiam graviditatis tradet Ven. h. IV. *Privatim* II. De cognoscendis morbis gynaecologicis aget d. Merc. et Sat. h. IV.
 IOANNES PRIOR Dr. *Gratis* I. Balneologiam et Balneotherapiam semel docebit d. Sat. h. IV.
Privatim II. Propaedeutice clinicam moderabitur quinquies dieb. Lun. Mart. Merc. Iov.
 Ven. h. IV una cum FINKLER P. E. *Privatissime et gratis* III. Consultatorium polielinium
 ad modos medicorum percipiendos, quatenus aegroti suppetant, quotidie, seposita una ad
 colloquia habenda hora d. Sat. h. V.
 CAROLVS BOHLAND Dr. *Gratis* De physiologia cerebri et medullae semel h. p. st.
 IVLIVS GEPPERT Dr. *Gratis* Intoxicationes chronicas hominum tam ex industriae noxis
 ortas, quam pharmacologicas tractabit semel h. p. st.

V. ORDINIS PHILOSOPHORVM

1. *Professores ordinarii*

- IOANNES GILDEMEISTER Dr. *Publice* I. Linguam syriacam docebit d. Lun. Iov. h. II.
Privatim et gratis II. Institutiones arabicas continuabit d. Mart. Ven. h. II. *Privatissime*
et gratis III. Scriptores arabicos tractabit bis aut quater h. XI.
 PETRVS KNOODT Dr. *Publice* I. Principia ethices exponet diebus Mart. et Iov. h. IV. *Privatim* II. Metaphysicam docebit d. Lun. Mart. Merc. Iov. et Ven. h. III.

- ERWINVS NASSE Dr. *Publice* I. De portoriis semel d. Sat. h. XI. *Privatim* II. De redditibus et exitibus publicis quater d. Lun. Mart. Iov. et Ven. h. IX.
- RVDOLPHVS CLAVSIUS Dr. *Publice* I. Exercitationes physicas in seminario regio physico moderari perget semel p. h. d. Sat. h. X. *Privatim* II. Physices experimentalis partem dimidiam i. e. physiceen generalem et caloris theoriam tradet quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X. III. Opticeen mathematice tractabit experimentisque illustrabit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VIII.
- FRANCISCVS BVECHELER Dr. *Publice* I. In seminario philologorum carmina latina titulis inscripta sodalibus ^{commentanda} proponet d. Mart. h. v et vi. *Privatim* II. Persii saturas enarrabit d. Merc. Iov. Ven. h. XI. *Privatissime* III. Exercitationes philologas instituet semel h. p. st.
- HERMANNVS VSENER Dr. *Publice* I. Seminarii philologici sodalibus ordinariis Hesiodi Opera interpretantibus aderit d. Ven. h. v. et vi. *Privatim* II. Philologiae orbem artemque explicabit d. Mart. Merc. Iov. Ven. h. XII.
- RVDOLPHVS LIPSCHITZ Dr. *Publice* I. Seminarii mathematici sodalium tam ordinariorum quam extraordinariorum exercitationes una cum CL. KORTVM moderabitur d. Merc. et Sat. h. XI. *Privatim* II. Calculum variationum eiusque calculi usum in explorandis complurium differentialium formis exponet d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IV. III. Elementa mechanices docebit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. v.
- AVGVSTVS KEKVLÉ Dr. *Publice* I. Chemiae organicae capita selecta tractabit semel d. Ven. h. v. *Privatim* II. Chemiae experimentatae partem I. i. e. chemiam anorganicam, tradet quinquies d. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. XII. III. Exercitationes chemicas ad usum tironum instituet d. Lun. h. III—VI. IV. Exercitationes practicas in laboratorio chemico moderabitur una cum WALLACH P. E. quotidie ab h. VIII ad h. v.
- IVERGEN BONA MEYER Dr. *Publice* I. Philosophorum placita paedagogica exponet bis d. Mart. et Iov. h. IX. *Privatim* II. Encyclopaediam philosophiae et logiceen docebit quater d. Mart. Merc. Iov. Ven. h. VIII.
- CAROLVS IVSTI Dr. *Publice* I. Exercitationes historicas instituet, Vasari vitas tractandas proponens semel h. VI. *Privatim* II. Historiam picturae Belgicae et Germanicae inde a saeculo XVI usque ad XVIII enarrabit ter h. XII.
- IOSEPHVS NEVHAEVSE Dr. *Publice* I. Aristotelis Metaphysiceen exponet bis p. h. h. VII. *Privatim* II. Logiceen docebit quinquies primis hebdom. dieb. h. VIII.
- HENRICVS NISSEN Dr. *Publice* I. In seminario historico Herodiani historiam examinandam proponet d. Lun. h. VI et VII. *Privatim* II. Res Romanorum libera re publica gestas enarrabit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. IX.
- EDVARDVS LVEBBERT Dr. *Publice* I. In seminario regio philologorum sodalibus extraordinariis Euripidis Phoenissarum fabulam et Ciceronis orationem pro Murena explicandas proponet d. Ven. h. IV et Sat. h. XI. *Privatim* II. Romanorum antiquitates sacras tradet quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. h. IV et Sat. h. X.

- HVGO LASPEYRES Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii regii mineralogicas moderabitur d. Ven. h. iv. *Privatim* II. Mineralogiam docebit d. Mart. Merc. Iov. Ven. Sat. h. ix. III. Exercitationes crystallographicas moderabitur d. Merc. ab h. x ad i. *Privatissime* IV. Mineralogiae et petrographiae studia singulorum moderari perget d. Lun. Mart. Iov. Ven. ab h. ix—i.
- EDVARDVS STRASBVGER Dr. *Publice* I. De praegnatione tradet semel d. Sat. h. xi. II. Seminarii regii physici exercitationes botanicas d. Merc. h. iii moderabitur. *Privatim* III. Botanice generalem docebit quinquies d. Lun. Mart. Merc. Iov. Ven. h. xi. IV. Exercitationes botanicas microscopicas instituet d. Mart. et Ven. h. ii ad h. iv. V. Quaestiones de rebus botanicis instituendas moderabitur quotidie ab h. viii ad h. v.
- GERARDVS VOM RATH Dr. Lectiones non habebit.
- RENARDVS KEKVLÉ Dr. *Publice* I. Exercitationes archaeologicas moderari perget d. Merc. h. x. *Privatim* II. Historium sculpturae antiquae in Museo academico enarrabit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. x.
- CAROLVS MENZEL Dr. *Publice* I. In seminario historico quaestiones de historia Rhenana antiquiori instituet d. Iov. h. vi et vii. *Privatim* II. Chronologiam Romanam et medii aevi exponet d. Lun. et Iov. h. iii. III. Exercitationes palaeographicas moderabitur d. Mart. et Ven. h. iii.
- MAVRITIVS RITTER Dr. *Publice* I. In seminario historico auctores rerum Germanicarum saec. vi—ix tractabit d. Ven. h. vi. *Privatim* II. Historiam imperii Romano-Germanici ab abdicatione Caroli v usque ad excessum regis Friderici m. enarrabit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. v.
- GVILELMVS WILMANNS Dr. *Publice* I. Exercitationes seminarii theodisci moderabitur d. Merc. h. v—vii. *Privatim* II. Elementa linguae Goticae docebit d. Lun. Mart. Iov. h. ix. III. Poetarum lyricorum saec. xii carmina interpretabitur d. Lun. Mart. Iov. h. x.
- THEODORVS AVFRECHT Dr. *Publice* I. Radices Sanscriticas cum linguis cognatis comparabit d. Mart. Ven. h. viii. *Privatim* II. Legum codicem Manni tributum una cum commentario interpretabitur d. Mart. Merc. Iov. h. vii. III. Hitopadesam tractandum proponet d. Lun. Merc. Iov. h. viii.
- EDVARDVS SCHOENFELD Dr. *Publice* I. Usus ephemeridum astronomicarum exponet bis p. h. d. Merc. Sat. h. xii. *Privatim* II. Elementa astronomiae et geographiae mathematicae docebit quater p. h. d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. xi. *Privatissime et gratis* III. Exercitationes astronomicas practicas moderabitur horis commodis.
- IOANNES IVSTVS REIN Dr. *Publice* I. Seminarii geographici exercitationes moderabitur d. Iov. vi—viii. *Privatim* II. Geographiae universalis partem I i. e. Orographiam tradet quater d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. viii. III. Historiam expeditionum ad explorandas terras, quae polum arcticum circumdant, factarum enarrabit bis d. Merc. Sat. h. viii.
- WENDELINVS FOERSTER Dr. *Publice* I. Sodales seminarii philologiae neolatinae codices veteres lingua franco-gallica conscriptos legere docebit d. Ven. h. xi et xii. *Privatim* II.

Rem metricam francogallicam exponet d. Mart. Iov. h. XII. III. Linguae veteris provincialis monumenta interpretabitur d. Mart. Merc. Iov. h. XI.

ALFREDVS DOVE Dr. *Publice* I. Seminarii historici sodalibus initia belli septennis perquirenda proponet d. Merc. h. XI et XII. *Privatim* II. Res ab imperante Diocletiano usque ad excessum Karoli Magni in orbe gestas tradet dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. VIII.

CLEMENS SCHLVETER Dr. *Publice* I. Geognosiam Germaniae septentrionalis tractabit et excursiones geognosticas instituet semel h. X. *Privatim* II. Palaeontologiam cum exercitationibus docebit quater aut quinques h. X a d. Lun. ad diem Veneris. *Privatissime et gratis* III. Palaeontologiae et geognosiae studia singulorum moderabitur quotidie ab h. VIII ad I.

MAVRITIVS TRAVTMANN Dr. *Publice* I. Sodalibus Societatis Anglicae epos de Beowulfo interpretandum proponet d. Mart. h. VI et VII. *Privatim* II. Grammaticae linguae Anglicae recentioris capita selecta tradet d. Lun. Merc. Sat. h. XII.

2. Professor ordinarius honorarius

NICOLAUS DELIUS Dr. Lectiones non habebit.

3. Professores extraordinarii

CAROLVS SCHAARSCHMIDT Dr. *Publice* I. Platonis Symposium interpretabitur semel p. h. h. p. ind. *Privatim* II. Historiam philosophiae recentiore enarrabit ter p. h. h. p. ind.

HERMANNVS KORTVM Dr. *Publice* I. Seminarii mathematici sodalium tam ordinariorum quam extraordinariorum exercitationes una cum LIPSCHITZ P. O. moderabitur d. Merc. h. IV et V. *Privatim* II. Functionum ellipticarum theoriam docebit d. Lun. Iov. h. IX et X.

GVILELMVS BISCHOFF Dr. *Publice* I. Linguae anglicae rudimenta docebit bis p. h. d. Mart. et Iov. h. VII. II. Linguae anglicae et francogallicae exercitationes in societate instituet ter p. h. d. Lun. Merc. Ven. h. VIII. *Privatim* III. Linguae anglicae grammaticam tradet ter p. h. d. Lun. Merc. Ven. h. VII. IV. Linguae francogallicae grammaticam tradet bis p. h. d. Mart. et Iov. h. VIII.

ANTONIVS BIRLINGER Dr. *Publice* I. De Lessingio disseret d. Merc. h. III. *Privatim* II. Grammaticam linguae theodiscae recentioris tradet d. Lun. Ven. h. VII. III. Historiam litterarum theodiscarum recentiorum enarrabit d. Mart. Iov. h. VII.

EDVARDVS KETTELER Dr. *Privatim* I. Capita selecta doctrinae elasticitatis et acustices tradet bis h. p. st. *Privatim* II. Exercitationes practicas in laboratorio physico instituet quotidie ab h. II ad V. III. Physices studia singulorum moderabitur quotidie ab h. VIII ad XII et ab h. II ad V.

CAROLVS GVSTAVVS ANDRESEN Dr. *Publice* I. Hartmanni poema, cui nomen est 'Der arme Heinrich', bis p. h. h. p. i. interpretabitur. *Privatim* II. Etymologiae germanicae exempla notatu dignissima bis p. h. h. p. i. proponet.

EVGENIVS PRYM Dr. *Publice* I. Scriptores Syriacos interpretabitur d. Mart. et Ven. h. III.

- Privatim et gratis* II. Michaelis Sabbāghi de lingua vulgari libellum tractabit d. Lun. Merc. Iov. h. III.
- OTTO WALLACH Dr. *Publice* I. Seminarii regii physici exercitationes chemicas moderabitur semel d. Merc. h. IX. *Privatim* II. Chemiae organicae elementa docebit ter d. Mart. Iov. Ven. h. IX. III. Pharmaciae partem secundam docebit bis d. Merc. X et IV. IV. Exercitationes practicas in laboratorio chemico moderabitur una cum A. KEKVLÉ P. O. quotidie ab h. VIII ad h. V.
- IOSEPHVS KLEIN Dr. *Publice* I. Iuvenalis satiras selectas interpretabitur semel p. h. h. X. *Privatim* II. De arte latine scribendi disseret praemissa historia linguae latinae quater dieb. Lun. Mart. Iov. Ven. h. X.
- IOANNES HENRICVS WITTE Dr. *Publice* I. Psychologiam forensem adumbrabit semel p. h. d. Mart. h. VI. *Privatim* II. In philosophiam introducet doctrinamque de natura cognitionis humanae adumbrabit ter d. Lun. Merc. Iov. h. IX. III. Historiam philosophiae graecae tradet quater d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. V. *Privatissime et gratis* IV. Praemissis quibusdam de I. Fr. Herbartii paedagogices fundamento exercitationes paedagogicas instituet d. Merc. h. VI et VII.
- PHILIPPVS BERTKAV Dr. *Publice* I. Exercitationes zootomicas d. Mart. h. III—VI. II. Exercitationes seminarii regii physici zoologicas d. Merc. h. III. *Privatim* III. Animalium evertebratorum (praeter Arthropodes) historiam naturalem ter p. h. d. Mart. Iov. Ven. h. VIII.
- THEODORVS LIPPS Dr. *Publice* I. Aetheticen architecturae tradet d. Merc. h. IV. *Privatim* II. Psychologiam docebit d. Mart. Iov. Ven. h. IV.
- RICARDVS ANSCHVETZ Dr. *Publice* I. Colloquium de recentioris temporis commentationibus ad chemiam organicam pertinentibus instituet semel p. h. d. Merc. h. VI. *Privatim* II. De theoria et technologia hydratorum carbonariorum disseret semel d. Merc. h. V.
- KAROLVS LAMPRECHT Dr. *Publice* I. Historiae artium Rhenanarum capita selecta tractabit excursionibusque illustrabit d. Sat. h. XII. II. De rei oeconomicae Germanorum historia exercitationes moderabitur semel h. p. st. *Privatim* III. Rerum Germanorum oeconomiarum historiam enarrabit quater d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XII.
- MAXIMILIANVS SERING Dr. *Privatim* I. Oeconomiam publicam generalem docebit d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XII. *Privatissime et gratis* II. Exercitationes oeconomiae publicae practicas moderabitur semel horis commodis.
- GVILELMVS SCHIMPER Dr. *Publice* I. Excursiones botanicas diriget semel d. Sat. *Privatim* II. Plantas officinales tractabit bis d. Merc. Sat. h. IX.
- IOANNES FRANCK Dr. *Publice* I. Historiam poematum de bestiis enarrabit et 'van den vos Reinaerde' carmen epicum interpretabitur bis d. Merc. Sat. h. IX. *Privatim* II. De arte metrica theodisca medii aevi ter d. Merc. Ven. Sat. h. X. *Privatissime et gratis* III. Grammaticam veteris linguae Frisicae tractabit bis h. p. st.

4. *Privatim docentes*

- HENRICVS KLINGER Dr. *Gratis* I. Chemiam analyticam alimentorum semel h. p. i. *Privatim* II. Chemiae analyticae partem quantitativam et volumetricam bis h. VIII. III. Toxicologiam bis h. VIII tractabit.
- IOANNES POHLIG Dr. *Gratis* I. Geologiam regionis Bonnensis explicabit cum excursionibus semel per alternas hebdomadas d. Ven. h. VI. *Privatim* II. Historiam naturalem Cephalopodum tractabit semel d. Iov. h. VI. III. Geologiam generalem auditoribus omnium facultatum leget bis d. Iov. Ven. h. V. IV. Descendentiae doctrinam docebit palaeontologiam respiciens bis d. Lun. Mart. h. V.
- IACOBVS STVERZINGER Dr. Lectiones non habebit.
- ALFREDVS WIEDEMANN Dr. *Privatissime et gratis* I. Linguam Aegyptiacam tractabit bis h. p. st. *Privatim* II. Herodoti librum secundum interpretabitur d. Merc. Sat. h. IX.
- IOANNES WOLFF Dr. *Gratis* I. Actionum psychicarum leges mechanicae quae sint quibusque terminentur finibus bis h. p. ind. *Privatim* II. Historiam philosophiae et antiquae et mediae aetatis enarrabit quinque p. h. h. p. i.
- REINOLDVS DE LILIENTHAL Dr. *Gratis* I. Exercitationes in calculo differentiali moderabitur semel h. p. st. *Privatim* II. Calculi differentialis et integralis partem docebit primam d. Lun. Mart. Iov. Ven. h. XII.
- EDWARDVS SCHWARTZ Dr. *Gratis* I. Athenagorae supplicationem pro Christianis interpretandam et recensendam proponet semel d. Sat. h. XII. *Privatim* II. Historiam sermonis pedestris hellenistici enarrare perget bis d. Lun. h. XII, d. Merc. h. XI.
- LAVRENTIVS MORSEBACH Dr. *Privatim* Grammaticen medio-anglicam ter docebit h. p. st.
- FRIDERICVS IOHOW Dr. *Privatim* I. Familias plantarum selectas illustrabit semel d. Sat. h. VIII. II. Plantarum determinandarum exercitationes moderabitur semel d. Merc. h. V—VII.
- GODOFREDVS MARTIVS Dr. *Privatim* I. Isagogen in philosophiam bis d. Merc. et Sat. h. XI. *Privatissime et gratis* II. Kantii critice rationis practicae una cum sodalibus interpretabitur semel h. p. st.
- HENRICVS THODE Dr. *Gratis* I. Historiam sculpturae Italicae a Donatelli temporibus usque ad mortem Michaelis Angeli Buonaroti enarrabit semel h. p. st. *Privatim* II. De clarissimis pictoribus Italicis saec. XVI disseret ter h. p. st.

5. *Lectores*

- IOANNES PIVMATI iur. et phil. Dr. *In seminario regio philologiae romanensis* I. Linguae italicae recentioris studiis tirones initiabit, sodales ordinarios *gratis*, extraordinarios *privatim* bis p. h. h. p. st. II. Provecioribus grammaticam linguae italicae recentioris exponet, scriptoremque lectu faciliorem interpretabitur nec non germanicos auctores in linguam italicam vertet, sodalibus ordinariis *gratis*, extraordinariis *privatim* bis p. h. h. p. st. III. Litterarum italicarum historiam saeculo XVI italice enarrabit semel p. h. h. p. st.
- CAROLVS DELHORBE Lector academicus. *In seminario regio philologiae neolatinae* I. Lin-

guae francogallicae grammaticis studiis, auctoribus lectu facilioribus gallice vertendis, tirones initiabit bis. II. Auctoribus lectu difficilioribus gallice vertendis provectiores sodales exercebit bis idem. III. De gallica poesi a saeculo XVIII gallice disseret semel idem.

ARTES

LEONARDVS WOLFF Professor, in arte musica director. *Gratis* I. Violinae arcu mulcendae artis et modorum in violinae usum compositorum historiam per saec. XVII et XVIII enarrabit semel vel bis p. h. *Privatim* II. Organi tractandi artem docebit horis commodis. ALBERTVS KVEPPERS Prof. *Gratis* I. Graecorum et Romanorum in amictu componendo artem semel d. Sat. h. III. *Privatim* II. Artem delineandi et fingendi bis p. h. d. Merc. et Sat. h. II-IV. HENRICVS GVILELMVS EHRICH battuendi magister academicus, arma tractare docebit.

DISCIPLINARVM APPARTVS ET INSTITVTA

Bibliotheca academica senis p. h. diebus ab h. II ad IV patebit, legitimeque petentibus eius copiae prompte officioseque dispensabuntur.

Praeterea apparatus et instituta variis disciplinis parata haec sunt: Anagnostorium academicum; Institutum evangelicum theologicum; Atrium anatomicum; Clinicum et polielinicum medicum; Clinicum et polielinicum chirurgicum; Apparatus instrumentorum et ligaminum chirurgicorum; Clinicum ophthalmiatricum; Clinicum otiatricum; Xenodocheium obstetricium; Institutum physiologicum; Institutum pharmacologicum; Institutum pathologicum; Specula astronomica; Supellex instrumentorum physices; Institutum chemicum; Apparatus pharmaceuticus; Museum mineralogicum zoologicumque; Hortus botanicus; Institutum botanicum; Gypsotheca illustrandae arti antiquae; Theatrum artis recentioris; Museum antiquitatum Rhenanarum; Tablinum philologicum; Archium palaeographiae; Apparatus musicus; Institutum oeconomiae rurali exercendae.

Seminarii regii evangelici theologici exercitationes exegeticas et ad vetus et ad novum testamentum spectantes, historico-ecclesiasticas, historico-dogmaticas professores KAMPHAVSEN, MANGOLD, KRAFFT, BENDER suetis horis moderari pergent; de seminarii regii exercitationibus et catecheticis et homileticis sub nomine professoris CHRISTLIEB dictum est.

Seminarii regii catechetici et homiletici theologorum catholicorum exercitationes moderabitur KELLNER P. O.

Seminarii iuridici exercitationes moderabuntur professores DE SCHVLTE, BECHMANN, LOERSCH, ZITELMANN, OETKER.

De seminario regio philologico sub nominibus professorum ord. philos. BVECHELER, VSENER, LVEBBERT dictum est; de seminario regio philologiae theodiscae sub nomine prof. WILMANN; de seminario regio philologiae romanensis sub nomine prof. FOERSTER et lectorum; de seminario regio historico sub nominibus professorum NISSEN, MENZEL,

RITTER et DOVE; de seminario regio mathematico sub nominibus prof. LIPSCHITZ et KORTVM; de seminario regio physico sub nominibus professorum CLAVSIUS, STRASBURGER, LASPEYRES, WALLACH, BERTKAV.

IN ACADEMIA CAMERALI ET GEORGICA POPPELSDORFIANA

SCHOLAE HABEBVNTVR HAECE

In rei agrariae studium introducet initio lectionum DVENKELBERG Dr. director et regis ab intimis in administratione consiliis.

Animalium recte producendorum culturam generalem bis p. h. tradet idem.

Encyclopaediam culturae technicae bis p. h. tractabit idem.

Conversationis et seminarii culturae technicorum exercitationes moderabitur idem.

Seminarii oeconomici exercitationes moderabuntur DVENKELBERG et WERNER Dr. Dr. et prof.

Agricolationem sive plantarum culturam specialem quater tradet WERNER Dr. et prof.

De rebus, quae ad lac pertinent, semel aget idem.

Doctrinam agrorum recte aestimandorum exhibebit bis p. h. DREISCH Dr.

Herbarum colendarum artem universalem bis p. h. tradet idem.

De arte silvas colendi et tuendi ter p. h. aget SPRENGEL rei silvestri praefectus.

De vinearum plantarumque horti cultura semel disseret HERRMANN in hortorum colendorum arte inspector.

De terra excolenda semel p. h. tractabit idem.

De pomorum et olerum usu semel aget idem.

Chemiam organicam rei agrariae experimentalem quater p. h. tradet FREYTAG Dr. et prof.

Exercitationes chemiae analyticae in laboratorio instituet idem.

Chemiam agriculturae bis p. h. tractabit KREVSLER Dr. et prof.

Botanicen oeconomiam plantarumque morbos quater p. h. docebit KOERNICKE Dr. et prof.

Exercitationes microscopicas et physiologicas instituet idem.

Historiam naturalem animalium non vertebratorum ter p. h. tradet BERTKAV Dr. et prof.

Physiologiam animalium experimentalem bis docebit et exercitationes in laboratorio moderabitur FINKLER Dr. et prof.

Geognosiam bis p. h. exponet LASPEYRES Dr. et prof.

Exercitationes mineralogicas semel instituet idem.

Physicam experimentalem bis p. h. tractabit GIESELER Dr. et prof.

Exercitationes physicas moderabitur idem.

Architecturam terrenam bis p. h. docebit idem.

Mechanicen agrariam semel tradet idem.

- Architecturam aquariam ter p. h. tractabit HVPPERTZ, architectus.
 Exercitationes in architectura aquaria quater p. h. moderabitur idem.
 Geometriam practicam exercitationibus metiendi aequandique agros adhibitis tractabit semel p. h. idem.
 Algebram bis p. h. tractabit VELTMANN Dr.
 Geometriam analyticam et analysin superiorem ter tradet idem.
 Geometriae elementaris partem et geometriam descriptivam bis p. h. demonstrabit idem.
 Exercitationes efficiendi graphides mathematicas calculosque quater p. h. instituet idem.
 Artem concipiendi et praeparandi structuram viarum, canalium etc. ter p. h. demonstrabit KOLL.
 Geometriam practicam ter p. h. explicabit idem.
 Exercitationes geodaeticas moderabitur idem.
 Arti geometrice delineandi exercendae bis p. h. praecrit idem.
 Oeconomiam politicam sive nationalem ter explicabit NASSE Dr., prof. et Regis ab intimis in administratione consiliis.
 De iure administrationis aget bis p. h. SERING Dr. et prof.
 Ius agrarium docebit semel idem.
 Piscium curam semel tractabit LIBER BARO DE LA VALETTE ST. GEORGE Dr. et prof.
 De animalium domesticorum morbis acutis et epidemicis ter disseret SCHELL, veterinarius.
 De dignoscendis equorum corporibus semel exponet idem.
 Apium curam bis tradet POLLMANN, Dr.
 Praeterea demonstrationes rusticae atque excursiones botanicae, geognosticae, rusticae et silvaticae instituentur.

SCHOLAE HORARVM ORDINE DISCRIPTAE.

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
EVANGELICAE	CATHOLICAE		
Historiam aevi apostolici breviter delineatam semel Spitta Lic. — Theologiam pastoraalem semel idem.			Hora
Geneseos librum quater Kamphausen P. O. — Anselmi 'Cur Deus homo' semel Benrath P. E. — Librum Iobi quater Budde P. E. — Theologiam pastoraalem semel Spitta Lic. — Historiam aevi apostolici breviter delineatam semel idem.	Theologiae dogmaticae p. I sexies Simar P. O.	Ius ecclesiasticum Evangelicorum ter Haelschner P. O. — Ius ecclesiasticum Catholicorum et Evangelicorum bis de Schulte P. O. — Ius mercaturae et maritimum quater idem. — Ius poensale Germanicum quater Oetker P. E.	Hora
Historiam ecclesiae aevi recentioris semel Krafft P. O. — Theologiam Veteris Testamenti quater Kamphausen P. O. — Cultus evangelici doctrinam et artem catechetica quinquies Christlieb P. O.	Patrologiam ter Reusch P. O. — Theologiae pastoralis p. I ter Kellner P. O. — Historiam populi Iudaici inde a temp. Macabaeorum usque ad an. 70 p. Chr. n. semel idem. — Historiae ecclesiasticae p. I quinquies Schroers P. O.	Ius naturae sive philosophiam iuris quinquies Haelschner P. O. — Ius ecclesiasticum Catholicorum et Evangelicorum bis de Schulte P. O. — Ius privatum Germanicum quater idem. — Historiam iuris Germanici quinquies Loersch P. O.	Hora

Gynaec
Cursum
bis Koe
ter de la
monstratio
una cum
Chirurgiae
— De cog
— Medici

Cursum
logicae bi
generalem
miatricum
functionum
semel ide
la Valet
organorum
Osteologia
furth Dr

Physiol
primam i
— Clinic
tidie Tre

ORDINE DISCRIPTAE

MEDICAE

PHILOSOPHICAE

Hora

VII

Gynaecologiae partem semel Veit P. O. —
Cursum microscopicum anatomiae pathologicae
bis Koester P. O. — Anatomiam generalem
ter de la Valette St. George P. O. — De-
monstrationes et exercitationes microscopicas
una cum Nussbaum P. E. ter idem. —
Chirurgiae specialis partem I semel Witzel Dr.
— De cognoscendis morbis chirurgicis bis idem.
— Medicinam forensem bis Ungar Dr.

Aristotelis Metaphysicen bis Neuhaeuser P. O. — Manu ter
Aufrecht P. O. — Linguae angliae grammaticam ter Bischoff
P. E. — Linguae angliae rudimenta bis idem. — Grammaticam
theodiscam linguae bis Birlinger P. E. — Historiam litterarum
Theodiscarum recentiorum bis idem.

Hora

VIII

Cursum microscopicum anatomiae patho-
logicae bis Koester P. O. — Pathologiam
generalem quater idem. — Clinicum ophthal-
miatricum ter Saemisch P. O. — Cursum
functionum oculi perturbatarum diagnosticum
semel idem. — Cursum microscopicum bis de
la Valette St. George P. O. — Anatomiam
organorum sentiendi bis Nussbaum P. E. —
Osteologiam et syndesmologiam bis Bar-
furth Dr.

Opticen quater Clausius P. O. — Exercitationes practicas
in laboratorio chemico quotidie usque ad h. v. A. Kekulé P. O.
et Wallach P. E. — Encyclopaediam philosophiae et logicen
quater Inergen Bona Meyer P. O. — Logicen quinquies Neu-
haeuser P. O. — Quaestiones botanicas quotidie usque ad h. v.
Strasburger P. O. — Radicum comparationem bis Aufrecht
P. O. — Hitopadesam ter Aufrecht P. O. — Geographiam
universalem quater Rein P. O. — Historiam expeditionum ad
explorandas terras quae polum arcticum circumdant bis Rein
P. O. — Historiam universalem quater Dove P. O. — Palaeon-
tologiae et geognosiae studia singulorum quotidie Schlueter
P. O. — Linguae angliae et francogallicae exercitationes ter
Bischoff P. E. — Grammaticam francogallicam bis idem. —
Exercitationes practicas in laboratorio physico quotidie usque
ad h. xii Ketteler P. E. — Animalium evertibratorum (praeter
Arthropodes) historiam naturalem ter Bertkau P. E. — Toxi-
cologiam bis Klinger Dr. — Chemiam analyticam et volume-
tricam bis idem. — Familias plantarum selectas semel Iohow Dr.

Hora

IX

Physiologiam generalem specialisque partem
primam i. e. animalem quinquies Pflueger P. O.
— Clinicum et polielinicum chirurgicum quo-
tidie Trendelenburg P. O.

De reatibus et exitibus publicis quater E. Nasse P. O. —
Philosophorum placita paedagogica bis Inergen Bona Meyer
P. O. — Romanorum historiam quater Nissen P. O. — Mine-
ralogiam quinquies Laspeyres P. O. — Mineralogiae et petro-
graphiae studia singulorum quater usque ad h. i reges Las-
peyres P. O. — Elementa linguae Goticae ter Wilmanns
P. O. — Functionum ellipticarum theoriam bis Kortum P. E.
— Chemicam organicam ter Wallach P. E. — Exercitationes
seminarii chem. semel idem. — In philosophiam introducet ter
Witte P. E. — Plantas officinales bis Schimper P. E. —
Historia poematum de bestiis et carmen 'Reinaert' bis Franck
P. E. — Herodoti librum II bis Wiedemann Dr.

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
EVANGELICAE	CATHOLICAE		
Historiam ecclesiae aevi recentioris semel Krafft P. O. — Historiae ecclesiasticae partem primam quinques idem. — Ethicen christianam quater Bender P. O. — Theologiam dogmaticam quinques Lemme P. O.	Genesin quater Reusch P. O. — De gratia Christi bis Simar P. O. — Theologiam moralem ter Kirschkamp P. O.	Institutiones iuris Romani quinques Bechmann P. O. — Processum criminalem quater Oetker P. E. — Ius poenale Germanicum semel idem. — Ius hereditarium quater Zitelmann P. O.	Hora
Historiam canonis Novi Testamenti semel Mangold P. O. — Evangelium secundum Ioannem quinques idem. — Symbolicen quinques Lemme P. O. — Exercitationes liturgicas semel Spitta Lic. — Priorem Pauli ad Corinthios epistolam quater Schnapp Lic.	Introductionem in N. T. ter Langen P. O. — Pauli epistolas pastorales semel idem. — Theologiam moralem bis Kirschkamp P. O. — Argumenta pro Dei existentia ex natura deprompta semel idem. — Liturgicam quater Fechtrop P. E.	Processum civilem ordinarium quater Endemann P. O. — Processum civilem extraordinarium semel idem. — Historiam iuris Romani quinques Bechmann P. O. — Ius gentium quater Hueffer P. O. — Pandectarum partis prioris dimidium quater Zitelmann P. O. — Ius familiare bis Ruemelin Dr.	Hora
Historiam canonis Novi Testamenti semel Mangold P. O. — Introductionem in Novum Testamentum quinques idem. — Exercitationes liturgicas semel Spitta Lic.	Historiae ecclesiasticae p. II quinques Langen P. O. — Introductionis in Libros sacrae scripturae partem specialem quater Kaulen P. O.	Processum concursus bis Endemann P. O. — Exercitationes iuris commerc. bis idem. — Ius cambiale bis de Schulte P. O. — Ius publicum Germaniae quinques Hueffer P. O.	Hora
			Hora

X
Clinic
quotidie
clanicum
P. O.
rum sem
medulla

XI
Clinic
Ruchle
sensuum

XII
De re
Exercita
quotidie
exercitat
sen P. I
philiticu
clanicum
Barge

II
Cursu
P. O. —
Saemis
bus adi
anatom
plicandi
clanicum
clanicum

MEDICAE

PHILOSOPHICAE

Hora

X

Clinicum et polyclinicum medicum ab $x^3/4$ quotidie Ruehle P. O. — Clinicum et polyclinicum chirurgicum quotidie Trendelenburg P. O. — Anatomiam nonnullorum vertebratorum semel Nussbaum P. E. — De cerebro et medulla spinali semel Barfurth Dr.

Physiceen experimentalem quater Clausius P. O. — Exercitationes physicas in seminario physico semel idem. — Romanorum antiquitates sacras semel Luebbert P. O. — Exercitationes crystallographicas semel usque ad hor. i Laspeyres P. O. — Historiam sculpturae antiquae quater R. Kekulé P. O. — Exercitationes archaeologicas semel idem. — Poetarum lyricorum saec. XII carmina ter Wilmanns P. O. — Geognosiam Germaniae septentrionalis et excursiones geognosticas semel Schlueter P. O. — Palaeontologiam cum exercitationibus quater aut quinque idem. — Functionum ellipticarum theoriam bis Kortum P. E. — Pharmaciam semel Wallach P. E. — De arte latine scribendi quater Klein P. E. — Iuvenalis satiras selectas semel idem. — De arte metrica theodisca ter Franck P. E.

Hora

XI

Clinicum et polyclinicum medicum quotidie Ruehle P. O. — De physiologia organorum sensuum semel Kochs Dr.

Scriptores Arabes bis aut quater Gildemeister P. O. — De portoriis semel E. Nasse P. O. — Persium ter Buecheler P. O. — Seminarii mathematici sodalium tam ordinariorum quam extraordinariorum exercitationes una cum Kortum P. E. bis Lipschitz P. O. — Seminarium philologicum semel Luebbert P. O. — Botaniceen generalem quinque Strasburger P. O. — De praegnatione semel idem. — Elementa astronomiae et geographiae mathematicae quater Schoenfeld P. O. — Seminarii neolatiui exercitationes semel Foerster P. O. — Proviencialis linguae vetera monumenta ter idem. — Exercitationes historicas semel Dove P. O. — Historiam sermonis pedestris hellenistici semel Schwartz Dr. — Isagogen in philosophiam bis Martins Dr.

Hora

XII

De renum morbis semel Ruehle P. O. — Exercitationes practicas in clinico gynaecologico quotidie Veit P. O. — Demonstrationes et exercitationes microscopicas ter Schaaffhausen P. E. — Clinicum morborum cutis et syphiliticum bis Dautrelepont P. E. — Polyclinicum morborum narium et laryngis quotidie Burger Dr.

Encyclopaediam philologiae quater Vsener P. O. — Chemiam anorganicam experimentalem quinque A. Kekulé P. O. — Historiam picturae Belgicae et Germanicae ter Insti P. O. — Usum ephemeridum astronomicarum bis Schoenfeld P. O. — Seminarii neolatiui exercitationes semel Foerster P. O. — Rem metricam francogallicam bis idem. — Exercitationes historicas semel Dove P. O. — Grammaticen linguae Anglicae recentioris ter Trautmann P. O. — Rerum Germanorum oeconomicarum historiam quater Lamprecht P. E. — Historiae artium Rhenanarum capita selecta semel idem. — Oeconomiam publicam generalem quater Sering P. E. — Calculi differentialis et integralis partem primam quater de Lillenthal Dr. — Historiam sermonis pedestris hellenistici semel Schwartz Dr. — Athenagoram semel Schwartz Dr.

Hora

II

Cursum physiologiae chemicae bis Pflueger P. O. — Cursum ophthalmoscopicum semel Saemisch P. O. — De oculi morbis interioribus adiunctis demonstrationibus pathologicis anatomicis semel idem. — Cursum fascias applicandi bis de Mosengeil P. E. — Polyclinicum otiatricum bis Walb P. E. — Polyclinicum infantum bis Ungar Dr.

Linguam Syriacam bis Gildemeister P. O. — Institutiones arab. bis idem. — Exercitationes botanicas microscopicas bis usque ad h. iv Strasburger P. O. — Exercitationes practicas in laboratorio physico quotidie usque ad h. v Ketteler P. E. — Artem delineandi et fingendi bis Kueppers, Prof.

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
EVANGELICAE	CATHOLICAE		
Exercitationes catecheticas semel Christlieb P. O.	Exercitationes homileticas semel Kellner P. O. — Librum Danielis ter Hoberg Dr.		Hora
Historiae ecclesiasticae partem secundam quater Benrath P. E.	Actus Apostolorum bis Kaulen P. O.		Hora
Exercitationes homileticas semel Christlieb P. O. — Recentiorum philosophorum de religione et Deo notiones bis idem. — Epistolam Pauli ad Philippenses semel Schnapp Lic.	Exercitationes catecheticas semel Kellner P. O. — Historiam ecclesiasticam s. XIV et XV bis Schroers P. O. — Summam theolog. S. Thomae semel Kirschkamp P. O.	Exercitationes iuris civilis semel Bechmann P. O. — Ius bonorum ecclesiasticorum bis Hueffer P. O. — In seminario regio iuridico exercitationes iuris Germanici privati historicas semel Loersch P. O.	Hora
Seminarii regii evangelici theologicis exercitationes bis vel ter p. h. — Exercitationes homileticas semel Christlieb P. O.	Summam theol. S. Thomae semel Kirschkamp P. O.	In seminario regio iuridico exercitationes iuris ecclesiastici semel de Schulte P. O. — Exercitationes iurisciviles semel Bechmann P. O. — In seminario regio iuridico exercitationes iuris Germanici privati historicas d. Iovis Loersch P. O. — In seminario regio societati iuris Romani praeerit semel Zitelmann P. O. — In seminario regio exercitationes iuris criminalis semel Oetker P. E.	Hora

III

Cursum
P. O. —
Saemisch
partem un
— Gene
Schaaffh
artis medic
therapiae
sage) seme
ad introduc
semel Ribb
logicas pol

IV

Cursum
logicae bis
litis seme
deuten cl
Finkler
in histolog
P. E. — H
semel Wol
tatis seme
cendis mo
Propaedeut
P. E. quin
et balneot

V

Cursum
logicae bi
generalem
selecta sen
cum psych
— Hygiei
De morbis
— Colloqu
Prior Dr.

VI

Cursum
Trendele
tricum sen
matibus se
operationu
delenbur

MEDICAE

PHILOSOPHICAE

Hora

III

Cursum physiologiae chemicae bis Pflueger P. O. — Cursum ophthalmoscopicum semel Saemisch P. O. — Pharmacologiae alteram partem una cum Formulari quater Binz P. O. — Generis humani historiam primitivam bis Schaaffhausen P. E. — Encyclopaediam artis medicae semel idem. — Selecta capita therapiae chirurgicae (Heilgymnastik und Massage) semel de Mosengeil P. E. — Cursum ad introductionem in histologiam pathologicam semel Ribbert P. E. — Exercitationes neurologicas policlinicas bis Rumpf Dr.

Hora

IV

Cursum demonstrativum anatomiae pathologicae bis Koester P. O. — De morbis syphiliticis semel Doutrelepon P. E. — Propaedeuticen clinicam una cum Prior Dr. quinquies Finkler P. E. — Cursum ad introductionem in histologiam pathologicam semel Ribbert P. E. — Hygienem infantum, puerorum, scholae semel Wolffberg Dr. — Pathologiam graviditatis semel Krukenberg Dr. — De cognoscendis morbis gynaecologicis bis idem. — Propaedeuticen clinicam una cum Finkler P. E. quinquies Prior Dr. — Balneologiam et balneotherapiam semel idem.

Hora

V

Cursum demonstrativum anatomiae pathologicae bis Koester P. O. — Pathologiam generalem semel idem. — Aciurgiae capita selecta semel Trendelenburg P. O. — Clinicum psychiatricum semel W. Nasse P. O. H. — Hygienem quater Finkelnburg P. E. — De morbis narium et faucium semel Walb P. E. — Colloquium consultatorii policlinici semel Prior Dr.

Hora

VI

Cursum operationum chirurgicarum quotidie Trendelenburg P. O. — Clinicum psychiatricum semel W. Nasse P. O. H. — De climatibus semel Finkelnburg P. E. — Cursum operationum chirurgicarum una cum Trendelenburg P. O. quotidie Witzel Dr.

Metaphysicen quinquies Knoodt P. O. — Exercitationes chemicas ad usum tironum usque ad h. vi A. Kekulé P. O. — Exercitationes botanicas seminarii physici semel Strasburger P. O. — Chronologiam Romanam et medii aevi bis Menzel P. O. — Exercitationes palaeographicas bis idem. — De Lesingio semel Birlinger P. E. — Scriptores Syriacos bis Prym P. E. — Sabbâghi de lingua vulgari libellum ter idem. — Exercitationes zoologicas seminarii regii semel Bertkau P. E. — Exercitationes zootomicas semel usque ad hor. vi idem. — Artem delineandi et fingendi bis Kueppers Prof. — Graecorum et Romanorum in amictu componendo artem semel idem.

Principia ethices bis Knoodt P. O. — Calculum variationum eiusque calculi usum in explorandis complurium differentialium formis quater Lipschitz P. O. — Romanorum antiquitates sacras ter Luebbert P. O. — Seminarium philol. semel idem. — Exercitationes mineralogicas seminarii regii semel Laspeyres P. O. — Exercitationes seminarii mathematici semel Kortum P. E. — Pharmaciam semel Wallach P. E. — Psychologiam ter Lipps P. E. — Aetheticen architecturae semel idem.

Seminarium philolog. semel Buecheler P. O. — Item Vsener P. O. — Elementa mechanices quater Lipschitz P. O. — Chemiae organicae capita selecta semel A. Kekulé P. O. — Historiam Germaniae quater Ritter P. O. — Exercitationes seminarii german. semel Wilmanns P. O. — Exercitationes seminarii mathematici semel Kortum P. E. — Historiam philosophiae graecae quater Witte P. E. — Theoriam et technologiam hydratorum carbonariorum semel Anschuetz P. E. — Geologiam generalem bis Pohlig Dr. — Descendentiae theoriam bis Pohlig Dr. — Plantarum determinandarum exercitationes semel Iohow Dr.

Seminarium philolog. semel Buecheler P. O. — Item Vsener P. O. — Exercitationes historicas semel Iusti P. O. — Seminarium historicum semel Nissen P. O. — Seminarium historicum semel Menzel P. O. — Seminarium historicum semel Ritter P. O. — Exercitationes seminarii german. semel Wilmanns P. O. — Seminarium geographicum semel Rein P. O. — Exercitationes societatis anglicae semel Trautmann P. O. — Psychologiam forensem semel Witte P. E. — Exercitationes paedagogicas idem. — Colloquium de recentioris temporis commentationibus chemiam organicam illustrantibus semel Anschuetz P. E. — Historiam naturalem Cephalopodum semel Pohlig Dr. — Geologiam regionis Bonnensis per alt. hebd. semel idem. — Plantarum determinandarum exercitationes Iohow Dr.

THEOLOGICAE		IVRIDICAE	
EVANGELICAE	CATHOLICAE		
Seminarii regii evangelici theologi exercitationes bis vel ter p. h.		In seminario reg. societati iur. Rom. praeerit semel Zitelmann P. O. — In seminario regio exercitationes iuris criminalis semel Oetker P. E.	Hora
Exercitationes hebraicas bis Budde P. E.		Historiam Romanor. Pontificum bis Fechttrup P. E.	Horis post
Seminarii regii evangelici theologi exercitationes bis vel ter p. h.		In seminario reg. societati iur. Rom. praeerit semel Zitelmann P. O. — In seminario regio exercitationes iuris criminalis semel Oetker P. E.	Hora
Exercitationes hebraicas bis Budde P. E.		Historiam Romanor. Pontificum bis Fechttrup P. E.	Horis post

MEDICAE

PHILOSOPHICAE

Hora

VII

Cursum operationum chirurgicarum quotidie Trendelenburg P. O. — Cursum operationum chirurgicarum una cum Trendelenburg P. O. quotidie Witzei Dr.

Seminarium historicum semel Nissen P. O. — Seminarium hist. semel Menzel P. O. — Exercitationes societatis anglicae semel Trautmann P. O.

Horis post

statuendis

Seminarium physiologicum quotidie Pflueger P. O. — Exercitationes rite obducendi cadavera Koester P. O. — Laboratorium pathologicum quotidie idem. — Laboratorium pharmacologicum quotidie Binz P. O. — Laboratorium clinicum quotidie Finkler P. E. — De principiis generalibus philosophiae naturalis semel Fuchs P. E. — Iatrophysices capita selecta bis terve idem. — De morbis infectiosis Ribbert P. E. — Studia in laboratorio clinico Walb P. E. — Cursum operationum obstetriciarum quater Kocks Dr. — Cursum laryngoscopiae et rhinoscopiae bis Burger Dr. — De morbis narium et laryngis semel idem. — Colloquium et studia hygienica semel Wolffberg Dr. — Repetitorium partium selectarum physiologiae bis Kocks Dr. — Pathologiam et therapiam specialem morborum cerebri semel Rumpf Dr. — Laboratorium neurologicum quotidie idem. — De vaccinatione cum exercitationibus semel Ungar Dr. — Consultatorium polyclinicum ad modos medicorum percipiendis quotidie Prior Dr. — De physiologia cerebri et medullae semel Bohland Dr. — Intoxicaciones chronicas semel Geppert Dr.

Exercitationes philolog. semel Buecheler P. O. — Exercitationes astronomicas practicas Schoenfeld P. O. — Platonis Symposium semel Schaarschmidt P. E. — Historiam philosophiae recentiorum ter idem. — Capita selecta doctrinae elasticitatis et acustices bis Ketteler P. E. — Hartmanni poema 'Der arme Heinrich' bis Andresen P. E. — Etymologiae Germanicae exempla notatu dignissima bis idem. — Exercitationes historicas semel Lamprecht P. E. — Exercitationes oeconomiae publicae practicas semel Sering P. E. — Excursiones botanicas semel Schimper P. E. — Grammaticam friscam bis Franck P. E. — Chemiam alimentorum semel Klinger Dr. — Linguam Aegyptiacam bis Wiedemann Dr. — Actionum psychicarum leges mechanicae quae sint exponet bis I. Wolff Dr. — Historiam philosophiae et antiquae et mediae aetatis quinquies idem. — Exercitationis calculi differentialis semel de Lilienthal Dr. — Grammaticam medio-anglicam ter Morsbach Dr. — Cantii critice rationis purae semel Martius Dr. — De clarissimis pictoribus Italicis saec. XVI disseret ter Thode Dr. — Historiam sculpturae Italiae a Donatelli temporibus usque ad mortem Michaelis Angeli Buonarroti enarrabit semel idem. — In seminario reg. philologiae neolat. linguae italicae recentioris studiis tirones initiabit bis Piumati Dr. — Provectoribus grammaticam linguae italicae recentioris exponet, scriptorem lectu faciliorem interpretabitur, nec non germanicos auctores in linguam italicam vertet bis idem. — Litterarum italicarum historiam saeculo XVI italicae enarrabit semel idem. — In seminario regio philol. neolat. linguae francogallicae grammaticis studiis, auctoribus lecta facilioribus gallice vertendis, tirones initiabit bis Delhorbe Lector. — Auctoribus lectu difficilioribus gallice vertendis provectores sodales exercebit bis idem. — De gallica poesi a saeculo XVIII gallice disseret semel idem. — Violinae arcu mulcendae artis et modorum in violinae usum compositorum historiam per saec. XVII et XVIII enarrabit semel vel bis L. Wolff Prof. — Organi tractandi artem docebit idem.

